

Dejiny Hornej Kráľovej až po súčasnosť

Vladimír Lovász a kol.

Dejiny Hornej Kráľovej až po súčasnosť

Autor: Vladimír Lovász a kol.

Spoluautori podkladov: Veronika Holúbková, Marta Lovásová,
Anna Vencelová, Mária Kokešová, Ladislav Odráška

Fotografie: Vladimír Lovász, Obecný úrad Horná Kráľová

Obálka: Marek Lencses

Vydal Obecný úrad v Hornej Kráľovej v roku 2013

ISBN 978-80-971384-1-7

„Lásku k vlasti a národu prejavujeme tým,
že poznáme našu minulosť, že chránime
a opatrujeme cenné pamiatky jej minulosti
a učíme tomu aj naše budúce pokolenia.“

Ladislav Belás, nitriansky kanonik

PRÍHOVOR

*„Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať.“
M. Válek*

Domov je miesto, kde sa môžeš vždy vrátiť, kde ťa budú milovať a číť ťa. Je to miesto môjmu srdcu najbližšie, miesto, kde sa budem vždy rád vracieť. Domov treba poznať, treba sa naučiť, čo je v ňom krásne a výnimočné.

Z tohto dôvodu sa zrodila i myšlienka vytvoriť publikáciu o histórii a tradíciách našej dediny, aby sa každý z nás mohol vrátiť nielen domov, k svojim koreňom, ale aj k svojej histórii. Táto myšlienka sa stala aktuálnou aj z toho dôvodu, že naša dedina v týchto dňoch zažíva slávnostné chvíle pri príležitosti svojho okrúhleho výročia.

Sú to práve tieto dni, kedy si pripomíname tradície rodu a národa. Pripomíname si vzácny zápis v druhej Zoborskej listine z roku 1113, kedy sa naša dedina pýšila menom – Kráľ /Carl/. Od tejto doby uplynulo už 900 rokov a život v našej dedine nezanikol. Môžeme povedať, že naša dedina patrí medzi najstaršie dediny na Slovensku. Naša dedina bola vždy štedrá k svojim obyvateľom. Oddávna našim praotcom a pramateriam poskytovala prostriedky na prežitie. A hoci je poľnohospodárstvo najťažším remeslom, vždy poskytlo obyvateľom našej dediny najviac istoty. Možno i vďaka nemu je dedinka Horná Kráľová síce maličkou bodkou na mape, ale trvalou.

V našom rodnom chotári si Kráľovania od pradávna zachovávali svoju identitu, budovali svoje zvyky a tradície. Zachovali nám bohaté kultúrne dedičstvo, ktoré treba odovzdávať ďalším generáciám. Toto bohatstvo je zachytené práve v publikácii, ktorá sa vám dostáva do rúk. Vychádza z historických faktov, ktoré sa zachovali písomne, alebo v ústnom podaní rodákov, ktorí tu žili, alebo žijú.

Zároveň by som ju chcel venovať všetkým, čo sa tu narodili, všetkým, čo tu žijú a všetkým, čo sa sem raz vrátia.

Chcel by som ju venovať aj mladej generácii, aby aj cez poznanie svojej histórie našla svoj pevný bod na Zemi, miesto, kde sa budú môcť vždy vrátiť, miesto, kde ich budú vždy milovať a ctíť.

Rád by som sa poďakoval všetkým, ktorí odovzdali kus seba v prospech budovania našej pospolitosti.

Emil Rábek
starosta obce

MINULOSŤ

do roku 1991

LEGENDY NAŠICH PREDKOV

LEGENDA O KRÁLOVI KOLOMANOVI

Táto legenda patrí v súčasnosti medzi najznámejšie.

Obec Horná Kráľová leží v lone krásnej prírody. Z jednej strany sa rozprestierajú šire lány obilia dávajúce jej obyvateľom dostatok chleba a druhej strany hlboké lesy poskytujúce dostatok zvery. Od nepamäti využívalo panstvo z Nitry a okolia tieto lesy na poľovačky. Raz sa jednej poľovačke zúčastnil aj uhorský kráľ Koloman. Po dlhej poľovačke sa celý ustatý zastavil pri chotárnej studničke, aby si oddýchol. Napil sa osviežujúcej vody z prameňa, aby zahasil svoj smäd. Posedel si tu a oddýchol si. Veľmi sa mu zapáčil tunajší kraj a preto sa rozhodol, že tu si založí svoj kráľovský dvorec - dedinu, ktorá dostane meno Kráľ. A odvtedy má naša dedina pekné meno Kráľova - zem.

LEGENDA O KRÁLOVI ŠTEFANOVI

Táto legenda takmer upadla do zabudnutia. Spomína sa tu susedná obec Močenok, ale jej možný vplyv na vznik mena obce Horná Kráľová si ukážeme neskôr. Je historicky dokázané, že v roku 1006 kráľ Štefan navštívil Nitru a z týchto čias je i táto legenda.

V dávnych časoch sa vybral kráľ Štefan z Ostrihomu do slávnej Nitry. Vybrali sa popri Dunaju a Váhu až do Šale a Kráľovej nad Váhom, kde bol brod cez rieku. Táto cesta bola veľmi výhodná, lebo poskytovala dostatok vody a potravy pre početný sprievod. Po prebrodení Váhu už v diaľke videli majestátny Zobor a kráľ sa rozhodol pokračovať v ceste cez Močenok a Fabiánovu dolinu do Nitry. Keď sa dozvedel, že tu je kostolík zasvätený sv. Klementovi z čias Cyrila a Metoda, rozhodol sa ho navštíviť. Slnko sa už skláňalo k západu a kráľ sa rozhodol, že kúsok za osadou prenocujú. Rozložili oheň a keď tmavá noc sadla na tábor všetci tuho zaspali. Iba v stane kráľa sa mihotalo svetlo kahanca vedľa panovníka pohrúženého do modlitby.

Všetci spali a nikto netušil, že ich sprievod prenasledujú dvaja pohani s cieľom zavraždiť kráľa. Bola tmavá bezmesačná noc, keď došli k osade Močenok. Prešli popri chalúpkam, potom okolo kostolíka a zbadali obrysy šiatrov. Kráľov stan s blikajúcim kahancom videli už z diaľky. Ako mačky sa plazili, aby neurobili hluk. Šikovne obišli driemajúce stráže a tichúčko vkročili do kráľovho stanu. Kráľ Štefan pohrúžený do modlitby nezbadal blížiacich sa vrahov. Jeden z pohanov vytiahol dýku spoza pása a pokročil vpred. Vidina blízkej odmeny oslabila jeho ostražitosť a potkol sa a padol. Hrmot a buchot padajúceho tela vyplašil kráľa a krikom vzbudil stráže. Zlosynovia sa rýchlo spamätali a dali sa na útek. Aj napriek snahe bojovníkov sa zlosynom podarilo ujsť.

Ráno, za briezdenia, sa sprievod vydal na cestu, aby kráľ stihol ranné služby božie v katedrále v Nitre.

ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY

DROBNÉ NÁLEZY

Juhozápadné Slovensko a v prvom rade chotáre okolo Nitry so svojim položením a bohatstvom prírody ponúkali od nepamäti bývanie a život viacerým kmeňom a národom cez celý pravek a vo včasno-historických časoch. Archeológia presvedčuje o tom, že tu žili ľudia už dávno pred prvým historickým zápisom mena Hornej Kráľovej. Systematický archeologický výskum sa v našej obci a v chotári ešte neurobil a len celkom náhodne nájdené praveké pamiatky upozornili archeológov na dávny život ľudu aj v našom chotári. V Nitre a v blízkom okolí sa našli stopy o živote človeka už pred 22 400 rokov pred Kristom, teda zo staršej doby kamennej, z mladšieho paleolitu. V našej obci je tiež niekoľko miest, ktoré poukazujú na vývoj osídlenia. Na Tóparte sa našli zvyšky pravekého osídlenia a na jeho úbočí stredoveké osídlenie z 12.-13. storočia. Pri stavbe katolíckej ľudovej školy v Kráľovej v roku 1930 sa našli hmotné pamiatky, ale neidentifikovali ich a takto ich odovzdali

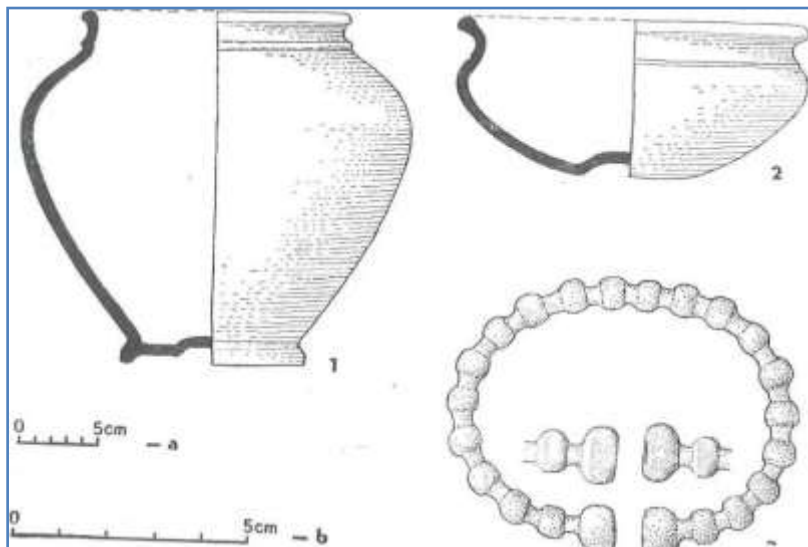

do Slovenského národného múzea v Bratislave. Na ulici Nad humnami sa našli dva keltské hroby.

Archeologické nálezy teda dokazujú, že naša obec - dvorec Kráľ existovala už dávno pred prvým písomným záznamom v druhej Zoborskej listine z roku 1113.

DVA KELTSKÉ HROBY

Archeologické pamiatky - keramika, bronzové šperky, sa našli aj na území Kráľovej z čias laténskej kultúry z II. storočia pred Kristom. Aj tieto náhodné vykopávky ukazujú, že tu ide o väčšie pohrebisko z čias, keď tu žili Kelti, ktorí svojich mŕtvych už nespopolňovali, ale ich pochovávali. Tieto archeologické pamiatky sa našli na dvore Michala Leša a u Štefana Mikleho v roku 1975 pri kopaní žumpy. Dva kostrové hroby z doby laténskej (*okolo roku 270 pred n. l.*) boli od seba vzdialené 80 m.

Predmety nájdené v hroboch

Hrob na dvore M. Leša bol výkopom žumpy porušený. Kostra dospelaj osoby ležala vo vystretej polohe na chrbte v

hlúbke 180 cm. Bola orientovaná v smere Juh—Sever. Okolo kostry bola viditeľná tmavá vrstvička zeminy, ktorá obrubovala kostru v tvare kruhu alebo oválu. Je pravdepodobné, že pochovaná osoba bola prekrytá štítom, kde skorodovali zvyšky železného kovania štítu.

Na konci dolných končatín medzi chodidlami stála situlovitá váza (1), ktorá bola prekrytá misou (2), obrátenou hore dnom. Povrch vázy je hladený s tmavohnedým až čiernym zafarbením a bola vysoká 230mm. Povrch misy bol hladený, svetlohnedého zafarbenia s nádychom do červená a bola vysoká 100 mm. Váza a misa boli vyrobené na rýchlo rotujúcim kruhu z jemne plavenej hlíny.

Hrob na dvore S. Mikleho bol tiež porušený výkopom žumpy. Porušila sa pravá časť kostrového hrobu v hĺbke asi 150 cm. Kostra dospelej osoby ležala vo vystretej polohe na chrbte a bola orientovaná v smere Juh—Sever. Na pravej ruke sa nachádzal náramok. Bol to otvorený bronzový tyčinkovitý náramok s dvadsiatimi diskoidnými vývalkami a pečatidlovými koncami. Pečatidlové konce mali z vnútornej strany malé priehlbinky približne kruhového tvaru. Šperk mal tvar oválu a hmotnosť 64 g.

GEOGRAFIA CHOTÁRA

GEOGRAFICKÉ POMERY

Hornokráľovský chotár je rozložený na severnom okraji Podunajskej nížiny, na Nitrianskej tabuli a pahorkatine a západná časť sa znižuje k brehom rieky Váh. Susedí s obcami Močenok, Járok, Hájske a Šoporňa. Jeho veľkosť je 1912 ha. Geologický podklad tvoria staršie štvrtohorné usadeniny. Reliéf územia je nížinatý. Centrum Kráľovej je položené vo výške 135 m nad morom. Vyvýšenina Tópart, ktorá sa nachádza na východnom okraji nášho katastra, dosahuje 172 m nadmorskej výšky. Najnižšie položené miesto je v lokalite

Síky 128m nad morom. Intravilán dediny je v doline pozdĺž potoka Dlhý kanál.

Staré mapy chotára sa uchovávajú v Štátnom oblastnom archíve v Nitre - Ivanke, v archívnom fonde Hospodárstva Nitrianskeho biskupstva. Je tam plán obce z roku 1797, mapa močenského rybníka od Hornej Kráľovej z roku 1797, Jozefínska mapa dediny z roku 1780 -90, ako aj spoločná mapa obcí Močenok, Kráľová, Čápor a Jarok. Sú to vzácne pamiatky. Staršie a novšie mapy chotára našej obce sa nachádzajú na Geodézii v Nitre.

Celý dnešný chotár je rozložený na 1912 hektároch, z čoho je 1545 ha ornej zeme, 33 ha sú vinohrady, 42 ha záhrady, 105 ha pasienky a obec má aj 47 ha lesov.

Elek Fényes vo svojom Geografickom slovníku z roku 1851 píše o hornokráľovskom chotári, že je úrodný, ale má mnoho močiarov, sú v ňom pekné lesy a vo vinohradoch sa vraj rodí dobré víno, ktoré je chýrne. Úrodná pôda, lúky, lesy, záhrady poskytovali obyvateľom dobrý zdroj obživy. Zvláštne zloženie pôdy má západná časť chotára. V tejto oblasti sa nachádzajú zasolené pôdy, ktoré miestne obyvateľstvo používali ako pastviny pre dobytok. Sú tu zamokrené pasienky a lúčiny na síkovej zemi - na Síkoch. Ak je sucho, ukazuje sa tu slanisko - slaná zem, keďže humusový horizont zeme má v sebe veľa soli. Historické zápisy hovoria, že bolo vidieť na vrchu zeme biely prášok - liadok, sanitru (sa nitra). Za Uhorska už v roku 1561 chcela Kráľovská komora využiť tieto "Síky" pre výrobu pušného prachu. Ešte aj v roku 1626 boli na tejto slanej zemi štyri dielne na výrobu liadku. Štátna správa po roku 1960 vyhlásila močenské a hornokráľovské Síky za prírodnú rezerváciu pod menom "Sládečkovská piesková duna". Pri hospodárskom využívaní "síkovej zeme" prišlo cez desaťročia k takým zmenám, že sa tu porušil biologický život. Preto štátnu ochranu nad prírodnou rezerváciou zrušili. Avšak v roku 2008 bolo toto miesto vyhlásené za chránené územie pod názvom „Bačove slaniská“.

Biskupské panstvo malo nižšie Kráľovej postavený svoj hospodársky dvor - Horný majer.

HYDROLOGICKÉ POMERY

Voda je hlavná zložka a potreba pre vytváranie životného prostredia a pre zachovanie života. Bola Božím požehnaním pre dedinu a pre chotár. Do hornokráľovského chotára ju prinášajú potoky a dažde, studničky, studne a zadržovali ju rybníky. Najväčší potok je Dlhý kanál, miestne pomenovanie Nagyárok, ktorý má svoj stok v ujlackých hájoch, preteká cez veľkozálužiansky a jarocký chotár, tečie od severu na juh cez náš chotár a odnáša vody až do Váhu. Okrem prírodných močiarov boli tu už od stredoveku rybníky. Aj po tureckých vojnách v roku 1694 spomínajú sa v Kráľovej dva opustené a zanedbané rybníky. Rybníky sa spomínajú aj v roku 1764 pri urbárskej regulácii za cisárovnú Máriu Teréziu, keď sa obyvatelia z Kráľovej vykúpili z poddanských robôt. Okrem toho sa museli aj naďalej starať o čistenie rybníkov. V archíve biskupského panstva sa opatruje nákres, ako vyzeral náhon na mlynské koleso z rybníka od Kráľovej do Močenku. Tento náhon volali "Zúgó" - hučadlo, pretože cez náhon sa rútila voda s veľkým hukotom. Preto aj bývalé vysoké brehy rybníka od Kráľovej do Močenku volali Zúgó, ale aj "Tópart" - brehy rybníka. Ba aj starý z kameňa postavený most nad potokom volali Zúgovský most. Elek Fényes ešte v roku 1851 tu spomína vodné mlyny. V archívnom fonde sa hovorí, že mlyn mlel na dva kamene.

Mimo potoka a potôčikov pre občanov robili dobrú službu chotárne studničky s dobrou pitnou vodou. Takúto chotárnu studničku spomína aj zoborská listina z roku 1113 a spomína sa tam aj jej meno "Furras" – (fórrás-prameň). Studničku dnes volajú Geríc a aj po tisícoch rokoch dáva dobrú pitnú vodu.

KLIMATICKÉ POMERY

Hornokráľovský chotár má veľmi výhodné teplotné a klimatické podmienky. Sleduje ich už skoro 150 rokov meteorologická stanica v Nitre. Najvyššiu teplotu zaznamenali v roku 1905, keď teplota vystúpila až na 39°C a v júni 1935 a v roku 1994 nad 36°C. Najkatastrofálnejšia zima bola vo februári 1929, keď po 11. februári po dva týždne teplomer nameral až 36°C pod nulou. Pomrzli ovocné stromy, hlavne orechy, zem premrzla do hĺbky až 60 cm a snehové záveje boli do výšky 3 m.

Letné mesiace a horúčavy prinášajú búrky, víchrice a prietrže mračien. Narobia veľké škody, ničia úrodu a ohrozujú ľudské životy. Takáto katastrofa prišla na obec 6. júla roku 1947 večer pred 20. hodinou. Veterná smršť -orkán vyčíňal od Piešťan a Galanty nad Kráľovou cez Nitru až po Hron. Prietrž mračien a ľadovec spôsobil, že za hodinu spadlo veľké množstvo vody. Víchor so silou smršte v úzkom páse lámal stromy ako zápalky, vyvaloval stromy, telefónne a elektrické stĺpy, strhával strechy z domov a stavieb. Zničil aj kaplnku sv. Kríža niže Kráľovej. Z chotárných brehov, v potokoch a dolinách sa valila voda, ktorá mala výšku až niekoľko metrov a prudkosťou toku odnášala všetko, čo jej bolo v ceste, pokosené i nepokosené zbožie v snopoch či krížoch, okopaniny, kukurice, vinohrady, ale aj domy, ba vo veľkých vodách našli smrť i traja naši spoluobčania. Rýchlosť veternej smršte odhadli na 300 km/h. Škody na stavbách a majetku boli obrovské.

ZOBORSKÁ LISTINA

OPIS LISTINY

Obec, štáty a národy stavajú svoju históriu na starých listinách a zápisoch. Prvý zápis mena obce Kráľová v druhej zoborskej listine z r. 1113 je naozaj matričný zápis, s ktorým naša dedina vstúpila do histórie a odvtedy sa píše jej história.

O Hornej Kráľovej hovoria povesti či legendy, ktoré nie je vždy sú celkom len vymyslené, lebo naozaj majú svoj historický základ aj v okolnostiach, ktoré majú spojitosť s napísaním zoborskej listiny a s okolnosťami, prečo ju napísali. Zoborská listina z roku 1113 je napísaná na pergamene s pôvodnými rozmermi 43 x 62 cm. Má 51 riadkov, ktoré sú zapísané po výške listu. Je značne poškodená a chýba jej ľavá dolná časť. Pergamen je zhnednutý a stmavnutý, pravdepodobne od požiaru, niektoré jeho časti sú porušené a tak text listiny na týchto miestach je úplne zničený a nečitateľný.

V listine nezapísali aký to bol majetok a koľko ho bolo.

OKOLNOSTI JEJ NAPÍSANIA

Zo starej histórie Slovenska a starého Uhorska vieme, že v 12. storočí bol tu už dobre organizovaný štátny, cirkevný, ale aj hospodársky život. Presviedčajú nás o tom aj historické udalosti, ktoré sa stali už v 11. storočí, ale aj v čase napísania druhej zoborskej listiny na začiatku 12. storočia. V krajine od tohto obdobia panovali veľké nepokoje, rozbroje o uhorský trón. Boli to roky pustošivých vojen, neporiadkov, rabovania, ktoré sa priamo dotkli aj nitrianskeho opátstva. Neobišli ani majetky benediktínov, ku ktorým patrila naša obec.

Opát zoborského kláštora, Gottfried sa obrátil s prosbou na kráľa Kolomana okolo roku 1110, aby dovolil znova spísať majetky kláštora. Koloman preto nariadil súdne rokovanie, ktoré bolo v r. 1111 v katedrále sv. Emeráma v Nitre. Ako rozsudok napísali prvú zoborskú listinu z r. 1111, v ktorom kráľ Koloman vrátil práva mýta a majetky kláštora. Pretože sa potratili a zničili aj listiny o majetkových právach prikázal kráľ Koloman spísať na tvári miesta všetky kláštorské majetky a poveril s tým svojho človeka Batunu, nitrianskeho župana Mojžiša a opáta Gottfrieda. Tri roky chodili po dedinách a dvorcoch a popisovali jednotlivé majetky a ich chotárne medze. Výsledok tohto popisu je zapísaný v druhej zoborskej listine z roku 1113, ktorú podpísal v tom roku kráľ Koloman.

Listina je napísaná na koži, má 51 riadkov a privesili na ňu kráľovskú pečať. Je to najvzácnejší zachovaný dokument. Je opatrovaný v archíve Nitrianskeho biskupstva na hrade. Do tejto listiny vtedy pred vyše 900. rokmi zapísali všetky majetky benediktínskeho kláštora sv. Hypolita pod Zoborom v Nitre. A čo je veľmi cenné, že zapísali v tejto listine vyše 150 vtedajších mien dedín, dvorcov, potokov, rybníkov, studničiek, vrškov, hájov a dolín.

ZOBORSKÁ LISTINA - ÚRYVOK

Medzi názvami je aj prvá historická písomná zvest' o našej dedine. Meno našej obce De villa Crali sa spomína v 11. riadku tejto Zoborskej listiny a po latinsky je napísané:

*" In villa Muchunye saltus Debrei terra Sancti Ipoliti est. In villa yruchissol alter terminus est Bolerad pirus eius est terminus terre est (sic.) Durada eius sylva cum villa Bus est terminus terre, sylve vero, que est iuxta Weza villam tota Sancti J = – et ipsa est terminus terre in monte Bezy cum villa Streca ibi alter terminus terre est. Piscina Lac tota Sancti Ipoliti est in prato Vra alter terminus est cum Zumbœ. In altera villa Zumbœ ibi alter terminus est, **de villa Crali** est terminus quidam fons, qui vocatur forras, alter terminus est qui vocatur Laprechima – – – alter terminus est. In villa Cupusd alter terminus terre est:"*

Čo po slovensky znamená:

„V Mučeníkoch, Debrovo údolie je zemou svätého Hypolita; druhou hranicou (Mučeníkov) je Issol v Jarku, potom Bolerád, ktorej zeme medzníkom je hruška; ďalej hranicou Durada, jej les s dedinou Buš (ktoré ležali v priestore Čápora, Cabaja, Horného Jatova a Trnovca nad Váhom); les, ktorý je pri dedine Veča patrí celý svätému Hypolitovi a je medzníkom zeme (Mučeníky); druhý medzník zeme je s dedinou Strojka na vrchu Reza; rybník patrí celý svätému Hypolitovi; na lúke Ura je druhý medzník s dedinou Čombaj (Dlhá nad Váhom); v druhej dedine Čombaj je druhý medzník; oproti dedine (Horná) Kráľová je medzníkom istý prameň, ktorý sa volá

foráš; druhý medzník sa volá Laprečina, v (zaniknutej) dedine Bože (ktorá ležala medzi Hornou Kráľovou a Hájskym) je druhý medzník, (posledný) medzník (Mučeníkov) je v Kepežde (Hájskom)“

KDE HĽADAŤ ZANIKNUTÉ OSADY

Z listiny sa dozvedáme, že v chotári dvorca Kráľ bola už vtedy studnička, ktorú volali "furras" (prameň). Dnes je známa pod názvom studnička na Geríci. Pri studničke bola medza, bol to koniec kláštorského majetku.

Druhý koniec tohoto majetku bol pri mieste, ktoré volali "Laprechima". V súčasnosti nenajdeme miesto s menom Laprechima. Môžeme si len domýšľať, že to bolo niekde pri bahnistých močiaroch, pri síkových lúkach“.

Debreno údolie nevieme presne lokalizovať. Význam slova „debra“ je nasledovný. Je to názov väčšej strže, údolia so strmšími brehmi, úvalu alebo výmoľu. Miest zodpovedajúcim tomuto popisu nie je veľa.

Osady Durada a Bože sa spomínajú iba v Zoborskej listine. Osada Strojka sa spomína naposledy v roku 1252,

Osada Buš – tu mali majetky vojaci Nitrianskeho hradu. Naposledy sa spomína v listinách v roku 1271 a pravdepodobne zanikla v priebehu 14. storočia. Chotárne názvy Búš, Buz, Buzi sa na mapách nachádzali ešte v polovici 19. storočia. Podľa najnovších poznatkov, zaniknutá osada Búš musela ležať v trojuholníku obcí Močenok-Cabaj-Urmín (Mojmírovce). Novoobjavené pohrebisko z 10 až 11. storočia pri Novom Pereši je pravdepodobne miestom, kde sa nachádzala zaniknutá osada Búš.

VZNIK A VÝZNAM SLOVA KRÁĽ – KRÁĽOVÁ

ČO HOVORIA LEGENDY

Legenda o kráľovi Kolomanovi je v súčasnosti najrozšírenejšou a jedinou všeobecne známou povestou

o vzniku názvu obce. Ak by sa zakladala na pravde, tak by názov obce bol v čase písania Zoborskej listiny (r. 1113) iba niekoľko rokov starý. V povesti sa spomína kráľ Koloman a ten vládol v rokoch 1095 až 1116.

Legenda o kráľovi Štefanovi upadla takmer do zabudnutia. Táto legenda sa podávala ústnym podaním až bola zaznamenaná p. Koprdom a publikovaná v knihe Sládečkovce – od legendy ku skutočnosti (Nitra, 1968). Kráľ Štefan I. v roku 1006 navštívil Nitru a prechádzal tunajším krajom. Močenok bola v tom čase malá dedinka s kostolíkom na terajšej kalvárii a s domčekmi okolo potoka, najmä v terajšej časti Chalupy. Kráľov sprievod istotne nebol malý a preto potrebovali veľký priestor na rozloženie tábora. Vrchol Tópartu poskytoval dostatok priestoru pre tábor a pre odpočinok koní. Studnička na Geríci bola blízko a poskytovala dostatok čerstvej a chutnej vody pre celý tábor. Odtiaľto už viedla rovná cesta cez Fabiánovu dolinu do Nitry. Táto okolnosť, že tu bol kráľ, istotne zanechala stopy v pamäti obyčajného ľudu. Možno to miesto nazývali „zem kde táboril kráľ“ alebo „zem kde pobýval kráľ“. Ten názov sa rokmi menil a o 107 rokov v roku 1113, kedy sa napísala Zoborská listina, sa to miesto volalo „kráľova zem“ teda „De villa Crali“

ČO HOVORÍ VEDA

Podľa tvrdenia historika /Dr. Püspöki Nagy Peter/ obec Horná Kráľová vznikla pravdepodobne okolo r. 1 000, za vlády kráľa Štefana. Názov obce odvádza z nariadenia kráľa, podľa ktorého každý zemepán bol povinný odovzdať kráľovi časť svojho majetku. V zmysle tohto nariadenia aj osada Kráľová, sa stala majetkom kráľa. Toto nariadenie je historická skutočnosť, ale akou mierou sa dotýka našej obce nevieme.

Pri vyjasňovaní a ustalovaní starších zápisov mien našich dedín bývajú viaceré problémy, ak ich porovnávame s terajšími menami. Trocha si teda rozoberieme text zápisu v listine z r. 1113, ktorý sa dotýka našej obce Horná Kráľová.

Dedina je zapísaná v latinskej listine "De villa Crali...". Slovo - villa - v tých časoch malo význam - dvor, dvorec, či letohrádok, ktorý volali Kráľ. Latinské koncové -i, by mohla byť koncovka privlastňovacieho prídavného mena -ov či -ová, teda ako Kráľov dvor či dvorec, alebo Kráľova zem či dedina. Dvorec prv patril teda kráľovi, ako jeho majetok. Kráľ obdarovával, dával ako donáciu veľmožom, zemanom, rytierom, kláštorom či cirkvi a to aj s poddanými, čo na tomto dvorci robili a bývali. O studničke na konci chotára, kde bola medza majetku zoborského kláštora v r. 1113 zapísali, že ju volajú "furrás", čo by v preklade do slovenčiny malo význam - prameň, žriedlo. Druhý koniec chotárnej medze kláštorského majetku bol pri mieste, ktoré volali Laprechima, (ale niektorí to čítajú ako Laprechema). Nedá sa identifikovať s nijakým známym menom v chotári. V. Šmilauer vo svojom Vodopise starého Slovenska ho označuje ako neznáme. Možno ho dávať do západnej časti hornokráľovského chotára močaristých síkových barín pri chotároch Šoporne a Hájskeho. Významné je meno obce v prvom známom slovenskom tvare - Crali.

Najstarší záznam s vymeneným začiatočným písmenom c- za k- umožňuje predpokladať, že pričinením pisára domáci názov utvorený od slova *kráľ* bol latinizovaný a vzhľadom na to koncové -i v zázname možno vyložiť ako latinskú privlastňovaciu príponu -i za domáce -ov, čiže slovenský názov mal podobu privlastňovacieho prídavného mena *kráľov* (Kráľov dvor či Kráľova zem); v sloven. prostredí neskôr vznikol názov v privlastňovacej forme *kráľova*, z neho po úprave s orientačným prívlastkom *Horná* vznikla dnešná podoba názvu *Horná Kráľová*.

Aj maďarský tvar Királyi má ten istý význam prídavného mena. Meno a tvar prídavného mena Kráľová a Királyi vyvinul sa v hovorovej reči domáceho ľudu. Slováci a Maďari používali to takto vzájomne po stáročia. Ťažko by bolo možné niektorý uprednostniť. Na Slovensku až 20 obcí má vo svojom

mene základ slova - kráľ. Význam slova kráľ sa nám ozrejní z latinského pomenovania -villa Regionalis - v preklade-Kráľovský dvorec. Staré slovenské slovo kráľ odvodzujú niektorí filológovia z mena nemeckého cisára Karola (Karol = kráľ).

VÝVOJ NÁZVU OBCE

Vývoj a podoby mena Hornej Kráľovej v historických zápisoch ukáže nám krátky súpis listinných a iných úradných zápisov mena našej dediny v minulosti: Zapisali ho takto:

1113	-villa Crali
1267	-terra Kyraly
1279	-Cirali
1439, 1478	-de Kiraly
1511,1578	-Kiraly
1579,1715,1784	-Kiralyi
1773, 1786	-Kralowa
1808	-Kiralyi - Kralowce
1863,1913-18	-Királyi
1919	-Kráľová - Királyi
1920	-Kráľová pri Tornoku – Királyi
1922-1924	-Kráľová-Királyi
1925-1928	-Kráľová pri Močonoku - Királyi
1928-1938	-Hornia Kráľová - Királyi
1938 – 1945	-Horná Kráľová - Királyi
1945-1975	-Horná Kráľová
1975 – 1990	-Sládečkovce - časť Horná Kráľová
od 1991	-Horná Kráľová

Prvý zápis mena Crali urobil pisár - benediktín na Zobore v roku 1113. Zápisy mena potom až po rok 1783 sú z rozličných listín, protokolov a z biskupského archívu a zapisovali ich pisári ľubovoľne bez ustálenej úradnej formy. Cisár Jozef II. vydal v roku 1786 nariadenie, aby sa v župných súpisoch zapisovali mená dedín v národných jazykoch. Tak sa už v r. 1773 a 1786 v úradných zápisoch ukazuje meno Kralowa v slovenskej podobe. V roku 1887 začala v Uhorsku akcia

pomaďarčovania miestnych mien. Uhorský snem v roku 1898 vydal zákonný článok IV a podľa neho: "Obec môže mať len jedno meno" - úradné, Királyi.

Po vytvorení Česko-Slovenskej republiky, v roku 1920 dostala naša Kráľova úradné meno Kráľová pri Tornoku. Stalo sa tak preto, lebo obec patrila vtedy do okresu Tornok (Tmovec). Ale zostalo jej maďarské meno Királyi.

Vládne nariadenie č. 324 z roku 1921 ustálilo tiež dvojrečové meno pre obec Kráľová takto: Hornia Kráľová - Királyi. Za Slovenského štátu chybné prídavné meno sa poslovenčilo na Horná Kráľová - Királyi. Po roku 1945 používalo sa len úradné pomenovanie Horná Kráľová, v r. 1975 v rámci integrácie sa zlúčila naša obec s obcou Sládečkovce s úradným názvom Sládečkovce. Po odčlenení 1. januára 1991 obec získala opäť názov Horná Kráľová.

HISTÓRIA OBCE

Z predošlých kapitol vyplýva, že história po našej dedine kráča už vyše 900 rokov. Vytvárali ju, robili ju generácie Kráľovanov a Kráľovaniiek, ale aj cudzí, či priatelia, či takí, čo jej uškodili. Aj archeológia nám ukázala predhistorické časy života v našej obci. Málo nám zatiaľ povedala o národoch, čo tu žili pred nami. Prihlásila sa nám v r. 1113 s prvým zápisom o našej dedine.

FARSKÉ MATRIKY

O menách obce a o menách obyvateľov sa veľmi skúpo dozvedáme z listín a z protokolov nitrianskej kapituly. Pravidelné a hodnoverné sú zápisy mien - priezvisk Kráľovanov vo farských matrikách rímskokatolíckeho farského úradu v Močenku od roku 1673. Vtedajší pán farár Ján Bartalan začal teda zapisovať do jednej hrubej matričnej knihy a patrične si ju podelil. Mal tam časť na zapisovanie pokrstených, časť o sobášených a časť o zomrelých farníkoch

zo všetkých obcí. Osobitne si zapisoval rozličné farské a hospodárske veci, bola to akoby malá kronika. Ale aj v matrike pokrstených je veľa historických poznámok pánov farárov o veciach, ktoré sa dotkli života farnosti a farníkov. Neskoršie mal správca fary povinnosť písať - Históriu domus -a to už bola naozaj farská kronika. Katolícke cirkevné matriky aj pre obec Kráľovú sú trvale písané od roka 1673 až po dnešné časy. Štátne matriky sa píšu na Matričnom úrade v Močenku od 1. októbra 1895 aj pre obec Hornú Kráľovú.

Matriky pre Židov sa písali na rabináte židovskej náboženskej obce na Veči aj pre Židov z Hornej Kráľovej.

Socialistický režim vyhlásil v roku 1949, že cirkevné matriky sú majetkom štátu a v roku 1952 ich zrušil a sústredil do Štátnych oblastných archívov.

OBECNÁ KRONIKA

Históriu obce zapisuje obecný kronikár. V Hornej Kráľovej začali písať obecnú kroniku v roku 1936. Škoda, že sa nám nezachovala do dnešných čias. Nová obecná kronika sa začala písať až pri znovuobnovení obce v roku 1991.

KRÁĽOVÁ V HISTORICKÝCH LISTINÁCH

Viaceré veci v histórii má Horná Kráľova spoločné so susedným Močenkom, pretože od stredoveku boli v susedstve, mali aj spoločné panstvo benediktínskeho kláštora a potom nitrianskeho biskupstva, mali spoločnú faru, školu a notársky a matričný úrad, čo trvá cez stáročia. Historickú listinu z roka 1113, ktorú vtedy napísali sme si už ozrejmlí, veď rovno v nej sa prvý raz zapísalo meno našej dediny aj chotár "villa Crali".

V susedstve hornokráľovského chotára sa v nej ďalej spomína aj dvorec Kopusde (Kopište - Kepežd). V súvislosti s týmto dvorcom (dnes obec Hájske) zapísal kráľ Belo IV v roku 1267, v ktorej daroval tento dvorec Kopusde trnavskému sudcovi Konchovi, že táto "zem je opustená a obyvateľmi zanechaná" a že je pri chotároch zeme Irugh (Ireg) - a "terrae Kyraly" - pri zemi Kráľová. Teda už v tejto listine z r. 1267 nezapisujú

Kráľovú ako villa-dvorec, ale len ako terra - zem. Aj ona bola ešte v tomto roku spustošená a bez obyvateľov po veľkom tatárskom plienení v r. 1241. Zato už v listine z roku 1279 ju zapísali "villa Crali" - dvor Kráľ'.

Zo 14. storočia sa zatiaľ nenašli nijaké listinné historické doklady o našej dedine. Až v roku 1439 sa hlási do historickej prázdnoty listina Štefana de Batov, právnika kráľovskej kúrie (dvora). V tejto listine je zapísaný ako svedok občan z Kráľovej "Martinus Chavo de Király" teda prvý známy občan z Kráľovej podľa mena „Martin Čavo z Kráľovej". Ďalší písomný záznam nájdeme v listine z 3. apríla 1478, ktorú vydal kráľ Matej (1464-90). V nej je zapísaný ako svedok Peter Nehez "d'e Kiraly" pri odovzdávaní majetku v Cabaji. Teda tento zeman Nehez už asi užíval tunajší bývalý majetok zoborských benediktínov, lebo tak isto má spor s nitrianskym biskupstvom v roku 1488, keď zabral a užíval biskupské majetky v Pastúchove.

Nitrianske biskupstvo dostalo majetok v Kráľovej od kráľa Vladislava Jagelonského až v roku 1494. Spomína sa pritom, že majetok užíval predtým Peter Nehez. V zápisnici nitrianskej kapituly z roku 1488 sa spomína, že Peter Nehez pochádzal z Krupěj od Trnavy. Pravdepodobne teda v r. 1478 až 1494 majetky v Kráľovej užíval spomínaný krupiansky Peter Nehez "de Kiraly".

V roku 1498 prešla obec do majetku nitrianskeho biskupstva a donedávna zostala v správe biskupského panstva v Močenku. V najstaršom zachovanom protokole Nitrianskej kapituly (1482-1511) je 28.3.1511 zapísané, že v dedine Kráľova (Kiraly) sa usadila armáda. Ale v listine nádvorníka Benedikta z Perina z toho istého dňa je zapísané, že Benedikt z Driagla (de Drégel) z Hontianskej stolice na vidieckom panstve nitrianskeho biskupa jeho dedinu, ktorá sa volá Kráľová v Nitrianskej stolici zaujal a býva v biskupovom dome a v zemianskej kúrii. Usadil sa tam a obsadil ju ako silný ozbrojenec a nepriateľ ako krvavý zbojník. Pred Nitrianskou

kapitulou tak o tom hovoril Mikuláš z Fabianovej Vsi (de Fabyanfalwae), úradník tohto vidieckeho panstva biskupstva v dedine Kráľova (in possessione Kyraly). Krvavo zabil tamjších: Benedikta, Dancha, Gregora a Jána Baykových (Bayka).

V pokonávacej listine, ktorú napísali 11.3.1579 pred Nitrianskou stolicou priateľsky sa usporiadali medzi sebou biskup Pavol Bornemisa a Nitrianska kapitula a podelili si majetky a dôchodky. O biskupských dôchodkoch z Kráľovej sa tam píše: Mesto Nitra a dedina Kráľova (possessionis Királyi) platia desiatky zo všetkých druhov ovocia, z oviec a včiel a tak isto aj od výseku mäsa - jatky, ale aj zo všetkých krčiem. Mesto Nitra a dedina Kráľová platia aj desiatky z okovov vína. Roku 1694 tu malo biskupstvo 2 opustené rybníky.

Aj napriek tomu, že obec bola malou poľnohospodárskou osadou, sa nachádza v súpise šľachty z roku 1677. V tomto dokumente napísanom po latinsky boli uvedené nasledujúce mená: Ducz Joannes Libertinus, Abádi Petrus, Úrőghy Stephanus miser.

VOJNY S TURKAMI

V dejinách Slovenska vyše 150 rokov dominujú vojny s Turkami. Po obsadení Ostrihomu Turkami v r. 1543 vytvorili tam aj turecký úrad - sandžak.

V ostrihomskom daňovom súpise z roku 1570 menovite sú zapísané všetky obce, čo patrili a platili Turkom poplatky. Medzi nimi sú aj dediny Trnovec, Veča, Dlhá, Diakovce, Šoporňa, Kráľova, Močenok, Cabaj, Čápor a iné.

V tých časoch panstvo Turkov a cisárske sa dosť často menili. Veľké a strašné rabovanie nášho kraja aj Kráľovej a ich zbíjania boli v rokoch 1598, 1599 a 1601.

STAVOVSKÉ POVSTANIA

Po vyhnaní Turkov prišli stavovské uhorské povstania Bocskay, Bethlen, Rákoczi L, Thököly, František Rákoczi, ktoré organizovali s náboženským podfarbením kalvíni.

Prehnali sa po Slovensku a veľké škody si vytrpela Nitra s celým širokým okolím. V močenskom kaštieli v roku 1605 sídlili vodcovia hajdúchov Štefana Bocskayho - Valent Balasa, H. Bálint, ale aj vojvodca Rédey. Hajdúsi v biskupských dedinách žili na ťarchu sedliakov a poddaných, ako v Kráľovej, tak v Jarku a v Čápore. Po vyhnaní Turkov v roku 1664 z Nitry, nasledovali stavovské povstania. Počas povstania Františka Rákocziho II. (1703-1711) vojsko táborilo na okolí Nitry. Časť vojska s generálom Bercsényim bola usadená v r. 1705 v Močenku a v okolitých dedinách. Močenský farár Adam Jozef Detrich zapísal v rodnej matrike pri zápise krstu 2. júna 1707, že v tom veľkom povstaleckom neporiadku schoval matričnú knihu. Krsty z Močenku, Kráľovej a z Jarku zapisoval potom do pomocnej knihy až do konca roku. Lenže túto knihu mu ukradli akýsi Rákocziáni a tak v starej matrike mohol zapisovať krsty len od nového roku 1708. Rákocziánov vyhнали z Nitry 25.8.1708. Nitra a dediny na okolí boli ako veľké pohorenisko a ľud podstúpil ťažké dni utrpenia.

OBDOBIE MÁRIE TERÉZIE

Za čias cisárovnej Márie Terézie musel sa nitriansky biskup postarať o zinné ubytovanie cisárskeho vojska vo svojich dedinách. Tak bývali v Močenku a Kráľovej aj v roku 1760. Boli tu vojaci Kumáni z pluku grófa Ľudovíta Batthányiho. Ako zapísal farár Jozef Ladislav Bezrovič (1758-1766), že 7. mája 1760 okolo polnoci v Hornej Kráľovej vyšľahol oheň v dome Ondreja Prezgatiho, ktorí založili vojaci. Pri silnom vetre po slamenných strechách plamene preskakovali z domu na dom, takže za hodinu sa požiar rozšíril z Kráľovej až na koniec Močenku. Zhoreli domy, hospodárske staviská, humná, zhorel aj močenský kostol s farou a so školou, kaštieľ aj biskupský hospodársky dvor.

Nová vojenská záplava nastala v napoleonských vojnách. Už v roku 1805 prechádzala cez naše dediny aj cez Kráľovú ruská Kutuzovova armáda. Zdržala sa tu tri dni na celom okolí Nitry pred Vianocami.

REVOLUČNÉ ROKY 1848 - 1849

Aj v revolúcii v r. 1848/49 prešlo od Nových Zámkov cez Mojmírovce, Močenok a Kráľovú mnoho cisárskeho a uhorského vojska. Aj sa tu zdržali, veď pri Pate bola 16.-18. júna dlhotrvajúca bitka s cisárskym vojskom, v ktorej bolo strašne veľa mŕtvych po roliach, ktorú prehralo uhorské vojsko, s košútovskými generálmi Asbótom a Nagyom. Bitku pripomína pomník v chotári pri Pate.

SVETOVÉ VOJNY

Z Kráľovej aj v prvej svetovej vojne narukovalo veľa chlapov a vo vojne zahynulo 40 vojakov Kráľovanov. Ich mená pripomína pamätná tabuľa v močenskom farskom kostole.

Naposledy sa prehnala cez našu obec aj druhá svetová vojna vo svojej poslednej fáze. Ani spomienky na tento prechod frontu na Veľkonočný piatok 31. marca 1945 nie sú príjemné. Každá vojna a jej priamy dotyk s ľuďmi, už či to bolo s nemeckými vojakmi alebo so sovietskymi prebudí v nás túžbu po pokoji. Aj dvaja mŕtvi vojaci z Hornej Kráľovej z tejto vojny sú zlou spomienkou na neľudské vraždenia.

SAMOSPRÁVA - OBECNÝ ÚRAD

SPRÁVA OBCE

Horná Kráľová bola od stredoveku poddanská dedina ako samosprávna sídlisková jednotka. Reprezentoval ju richtár (judex, bíró, predseda, starosta) s prísažníkmi. Obec sa spravovala podľa zemepanského štatútu či urbáru, ktoré vydával zemepán. Cisárovná Mária Terézia vydala jednotný urbár - v urbárskom edikte v r. 1767. Zregulovala v ňom práva a povinnosti poddaných a zemepánov, aby uľahčila a zjednotila ťažké poddanské povinnosti poddaných.

Každá obec mala mať svojho richtára, prísažných (boženíkov) a notára - pisára. Richtár obyčajne úradoval vo svojom dome,

zastupoval obec pred zemepánom a pred úradmi a opatroval obecnú pečať.

Richtáta volili všetci poddaní - sedliaci, želiari - hoferi, podželiari a slobodníci vždy na jeden rok. Volba bývala 24. apríla na svätého Juraja.

Kráľová nemala svojho notára, ale len spoločného s Močenkom. Prvý bol Juraj Novák a spomína sa už v roku 1782.

Močenok dostal už v roku 1623 práva mestečka (oppidum) a mal aj právo vydržiavať jarmoky a trhy. Kráľová zostala len dedina bez osobitných výsad. Ako obecný majetok boli urbárske pasienky a lúky, mala dom pre kováča a pastiera a obecnú studňu.

Súdnu právomoc tu do roku 1872 vykonávala Nitrianska župa a potom trvale Sédria a Krajský a okresný súd v Nitre.

OBECNÁ PEČAŤ

Na starých listinách zachovali sa nám odtlačky obecnej pečate z rokov 1706 a 1708. V kolopise pečate je text - KIRALYI

IGASAGH -1706 a na druhej je rok 1708. V texte teda ide o RICHTÁRSTVO KRÁĽOVÁ či KRÁĽOVSKÉ

RICHTÁRSTVO. Roky udávajú čas, kedy pečať vyrobili. V prostriedku pečate bol v štíte obraz nástrojov, ktoré poddaní používali pri svojich robotách. Oblečená ruka drží v pästi bič, križom je preložený rýľ a voľne

Najstaršia obecná pečať

na boku je kresba lemeša. Bič reprezentuje sedliakov, vozárov a pastierov, rýľ je náradie na kopanie, okopávanie vo vinohradoch a na roliach, a lemeš je dôležitý ostrý nástroj na oranie zeme, ktorý je zo železa a predkrajuje -predoráva brázdu, ktorú potom pluh (drevený) prehadzuje, nadvihuje.

PATRÍME DO OKRESU ŠAĽA ALEBO NITRA?

Obec od stredoveku administratívne patrila do Nitrianskeho hradného panstva, do Nitrianskej stolice - župy, ale aj do Nitrianskeho okresu. Pri reorganizácii okresov pričlenili Kráľovú v roku 1882 do okresu Trnovec (Tornok) a v r. 1922 do šaľského okresu. V rokoch 1939-1945 v čase Slovenského štátu patrila opäť do Nitrianskeho okresu, v rokoch 1945-1960 znova do okresu Šaľa, v rokoch 1960-1996 do okresu Nitra a napokon od roku 1996 do okresu Šaľa.

ZLÚČENIE SO SLÁDEČKOVcami

Obec si svoju samostatnosť udržiavala po stáročia, ale prišiel rok 1975 a stratila ju. Vtedy od 1. januára 1975 ju pripojili len ako miestnu časť do susednej obce Sládečkovce. Keď v rokoch pred zlúčením obcí postavili také objekty ako Materská škola, Dom smútku, vybudovali sa betónové chodníky, futbalové ihrisko a pod., spojenie obcí znamenalo pre našu obec obdobie stagnácie. I keď sa začalo s výstavbou plynofikácie, vodovodu, predsa len naša obec sa rozvíjala veľmi pomaly, pretože finančné prostriedky, ktoré spoločná obec mala k dispozícii, sa investovali do centra – do obce Sládečkovce.

Negatívnym faktom zlúčenia obcí zostane skutočnosť, že počas tohto obdobia zaostala výstavba našej dediny, úplne sa zdevastoval kultúrny dom, knižnica. Obyvatelia našej dediny i tak nestratili vôľu a chuť zveľaďovať svoje rodisko.

Prišiel rok 1990, občania sa domáhali, aby sa ich obec stala znova samostatná. Prihlásili sa o to v ľudovom referende a Ministerstvo vnútra vyhlásilo Hornú Kráľovú za samostatnú obec od 1. januára 1991. Zákom č. 85/90 Zb sa konalo referendum o odčlenení obce. V referende konaného 27.7.1990 za odčlenenie hlasovalo 867, proti bolo 87.

Na základe výsledku referenda Horná Kráľová bola vyhlásená za samostatnú obec k 1. januáru 1991.

Obecný úrad bol zriadený v zrekonštruovanej budove národnej školy. Pozostával z dvoch kancelárií, pracovne starostu, zasadačky, archívu a sociálnych zariadení.

ČASTI INTRAVILÁNU A EXTRAVILÁNU

Obec má v intraviláne staré a nové časti a v extraviláne mala chotárne majere.

Na hornom konci je Malá Kráľová a od juhu Domoviny, ktoré ako zastavanú časť s výmerou 3,46 ha pripojili do obce z Močenku od 1.1.1959. Obec má v intraviláne aj iné časti ako sú Sliváše, Topoľoviny a iné.

Vo východnej časti je starší chotárny majer z 19. storočia a volá sa Lackov dvor - Laciház. Patril najprv biskupskému hospodárstvu. V roku 1909 tam bývalo 86 ľudí a v roku 1930 tam boli 3 domy a bývalo tam 30 ľudí. Neskoršie ho užívali bratia Konrádovci a pred rokom 1950 tu gazdoval Jaroslav Brejcha. V tom roku ho zabralo miestne Jednotné roľnícke družstvo do spoločného hospodárenia.

V severnom kúte chotára bol majer Čech (Čechov majer). Bol tam len jeden dom. Zanikol po druhej svetovej vojne. V roku 1909 tam žilo 18 ľudí.

OBYVATEĽSTVO

V Kráľovej žil poddaný ľud, z ktorého sa tu vytvorili osobitné sociálne vrstvy: sedliaci, želiari - hoferi, podželiari, slobodníci, hospodárski sluhovia. Občania Kráľovej sa delili nielen podľa sociálneho rozvrstvenia, ale aj podľa národnosti a náboženstva. Podľa národnosti tu žili Slováci, Maďari, Nemci, Cigáni a Židia. Podľa náboženstva obec bola vždy katolícka, ale v reformačných časoch v 16. a 17. storočí boli tu vraj aj evanjelici a kalvíni. Izraelského náboženstva boli Židia.

O národnostnom rozložení občanov hovorí staršia maďarská literatúra, že Kráľová je maďarská a monografia Nitrianskej župy z r. 1898 píše, že v obci sú len čistí Maďari. Zo štatistiky a z cirkevných Schematizmov vieme, že čísla Maďarov a Slovákov boli pohyblivé.

Isté je, že v časoch tureckých vojen, ale aj po nich, ľudia sa tu usádzali - prichádzali, druhí zasa odchádzali - utekali. Ako zapísal v roku 1689 v matrike farár František Csongrády, že

prišlo do močenskej farnosti viacero rodín "ex Moravia" - z Moravy. Takáto poznámka v matrike je pri menách: Bubla, Jedlík, Vavřík, Buček, Zrobík, Kováčík, Hrnčíř, Kozák, Takač, Pesnička, Hanák, Holomúcky, Lenický a viaceré iné.

Pri konci 19. storočia už aj štatistiky nepresne vystihovali národnostné zloženie obyvateľov. Aj sám riaditeľ uhorského štatistického úradu v Budapešti sa pozastavil nad poslovenčovaním Nitrianskeho okresu v článku z r. 1896 a napísal o Hornej Kráľovej toto: "Povyše Močenka nájdeme maďarský ostrovček, obkolesený Slovákmi zo všetkých strán, ide o dedinu "Királyi"-Kráľovú. Podľa úradnej štatistiky bolo v obci:

Rok sčítania	národnosť slovenská	národnosť maďarská
1890	140	1109
1910	144	1242
1919	194	1233
1921	327	1122
1930	343	1086
1961	1366	906
1970	1588	899
1991	1416	508
2001	1556	347
2011	1615	242

(podľa sčítania ľudu)

V roku 1786 prišlo z Falcka 194 nemeckých rodín do Nitry, z nich sa v Kráľovej usadilo 7 rodín s 34 osobami. Ešte aj dnes sú v obci ich mená: Rist, Pausch, Lesch (Lešš), Eiselle, Melicher a iné. Dlhú si zachovávali svoju reč a národné povedomie, veď aj v kostole sa kázavalo po nemecky pre nich. Židia sa tu usádzali len ojedinele už v 18. storočí. Boli tu krčmári v panskej krčme a v druhej polovici 19. storočia už boli ako obchodníci, árendátori a majitelia pozemkov a hospodárstiev.

Od r. 1778 postupne odchádzali z obce. V roku 1790 bývalo v dedine 7 Židov, v roku 1838 boli tu 4 a v r. 1848 len 3. Keď dostali povolenie usádzať sa aj po dedinách, tak v druhej polovici 19. storočia ich tu bývalo okolo 40 osôb. V r. 1919 ich bolo 30 a v r. 1921 ich bolo 29 a v roku 1931 len 12 osôb. Cirkevne patrili do Močenku, kde mali synagógu a školu. Do matrík ich zapisovali na rabináte vo Veči.

Po regulácii usádzania sa potulných Cigánov v časoch Márie Terézie (1740-1780) usadila ich župa a biskupstvo aj v biskupských dedinách, teda aj v Hornej Kráľovej. Prichádzali z maďarských krajov Sedmohradska a z Rumunska (preto ich volali olaskí či rácki). Ich život sa postupne skultúrnil, bývaním a spoločenským správaním sa prispôbobi domácomu obyvateľstvu. V súčasnosti, podľa posledného sčítania obyvateľstva, u nás nežije ani jeden občan s rómskou národnosťou.

Zo stredoveku nemáme údaje o tom, kedy a koľko ľudí bývalo v našej dedine. Poddaných síce zapisovali do zoznamov pre daňové poplatky, ale župa a panstvo ich evidovali podľa usadlostí a rodín. Prvý údaj máme z roku 1626, keď tu zapísali 23 sedliakov, 1 želiara, 6 podželiarov, 3 slobodníkov ale aj 6 želiarskych rodín, čo slúžili na sedliackych gruntoch - usadlostiach.

Po veľkej morovej epidémii v súpise v r. 1715 zapísali v dedine 21 sedliakov a 14 želiarov bez majetku. Ich mená boli zapísané nasledovne:

-sedliaci: Michael Lencses; Stephanus Ducz; Laurentius Papai; Andreas Thoót; Joannes Thoót; Stephanus Földváry; Andreas Juhasz; Stephanus Mikle id.; Urbanus Mikla; Andreas Zambo; Andreas Veress; Franciscus Lovasz; Franciscus Lencses; Joannes Siska; Stephanus Jaluss; Joannes Thoót; Michael Blaho; Franciscus Czetényi; Stephanus Ducz; Stephanus Magyar; Joannes Thoot

-želiari: Stephanus Mikla ifj.; Stephanus Takacs; Joannes Bara; Paulus Csecseni; Paulus Szegyi; Michael Nyuli; Albertus

Gala; Joannes Bogyi; Emericus Illess; Georgius Thoót; Joannes Takács; Stephanus Nyul; Georgius Thoót; Paulus Thoót

No v daňovom súpise v roku 1751 už zapísali 50 sedliakov, 16 želiarov, 10 podželiarov, 4 slobodníkov, 2 árendátorov a 12 sluhov. Cisár Jozef II. vo svojich reformách začal evidovať aj počet obyvateľov v krajinách svojej rakúsko-uhorskej ríši. Podľa štatistik vieme, že kedy a koľko ľudí bývalo v Hornej Kráľovej.

Väčšie premeny - zníženia počtu obyvateľov zaviniли vojny a epidémie (mor, cholera).

Zvýšenie nárastu počtu obyvateľov v roku 1961 prišlo po pripojení Domovín z Močenku. Ubúdanie v posledných desaťročiach spôsobuje hlavne odchod mladých ľudí do miest aj s ich rodinami.

Rok	Počet obyv.
1784	620
1790	730
1838	772
1848	889
1850	794
1860	884
1864	874
1869	884
1874	844
1880	942
1890	1109

(údaj zo sčítania ľudu)

Rok	Počet obyv.
1900	1264
1910	1441
1921	1455
1930	1442
1940	1549
1950	1512
1961	2294
1970	2505
1991	1933
2001	1916
2011	1903

Zo slovenských priezvisk sa u starších rodín vyskytujú najčastejšie tieto mená: Lenický, Bleho, Ištokovič, Malcho, Chňapek, Magdálík, Sklenár, Sýkora, Mihálik a pod.

Z priezvisk maďarského pôvodu: Lecsés, Lovász, Sárközy, Pápay, Vörös, Tökölyi, Dúcz a pod.

RODÁCI

V histórii Hornej Kráľovej sa spomínali rôzne osobnosti, ktoré žili v našej obci, alebo sa inak dostali s ňou do styku. No menej poznáme už vlastných rodákov a osobnosti, čo pochádzajú od nás.

MARTIN ČAVO

Martinus Chavo - je zapísaný ako svedok v listine z r. 1439 a pri jeho mene je predikát "de Király", teda, že pochádza z Kráľovej. Je to prvá známa osobnosť, ktorá sa s týmto označením hlási za občana Hornej Kráľovej už pred vyše 550 rokmi.

PETER NEHEZ

je druhá osobnosť predikátom "de Kiraly" - prídomkom, ktorý sa priznáva, že je z Kráľovej a takto ho zapísali v listine v roku 1478. Spomína sa v listinách až do r. 1494.

PAVOL RÁBEK

sa narodil v Hornej Kráľovej 22.decembra 1820. Do národnej školy chodil ešte v Močenku, potom študoval v Nitre na gymnáziu a teologické štúdium absolvoval na viedenskej univerzite, kde býval v slávnom Pázmaneume. Za kňaza ho vysvätili 2.8.1844. Dva roky bol vychovávateľom v rodine grófa Pongráca. Potom ho poslali za kaplána do Ilavy a tam bol potom od roku 1857 duchovným v ilavskej väznici. Od roku 1861 bol farárom a neskôr aj dekan v Bošáci. Tu dostal v roku 1883 titul čestného nitrianskeho kanonika. Písal do časopisov. Tu sa stretal a dobre spolunažíval s tamojším evanjelickým farárom a slovenským národovcom Jozefom Miloslavom Holubym. Zomrel v Bošáci 1.2.1888.

ERNEST PÁPAY

narodil sa v Hornej Kráľovej v roku 1885. Tu chodil do ľudovej školy, do gymnázia v Nitre, tam po absolvovaní bohosloveckého štúdia bol vysvätený za kňaza v roku 4.7.1909. Ako kaplán bol v Papradne v r. 1910-1911. Stal sa farárom v Dolnom Hričove a neskôr bol zvolený aj za prvého predsedu Potravného družstva. Tu ako mladý 45 - ročný zomrel 6.10. 1933.

MICHAL FRAŇO

narodil v roku 1890. Svoje detstvo a mladosť prežil v našej dedine - v Sliváši. V 18-tich rokoch narukoval a ako vojak pracoval na železnici v Spišskej Novej Vsi. Tu sa aj oženil a trvale býval. Na svoju rodnú obec však nezabúdal, rád sa vracal domov, k svojim príbuzným. Tu vo chvíľach oddychu sa venoval svojej rezbárskej záľube. Z ústneho podania sa dozvedáme i ďalšie zaujímavosti o tomto nevšednom insitnom umelcovi. Ako mladík učil vyšívať „kráľovské zástere-sakáčky" /časť kroja/, vyhotovil kamenný kríž umiestnený v chotári smerom na Lackov dvor, ktorý je vo vedomí obyvateľov ako „Kišjožkov kríž" a sochu Panny Márie s podstavcom v centre obce..

REMESELNÁ ČINNOSŤ

Okrem sedliackych rodín a robotníkov bývali v obci aj remeselníci a obchodníci. Staré a prvé remeslá v dedine boli: kováč, kolár, obuvník, krajčír, tesár, stolár, plátenkár a holič. Ale remeslo ich neuživilo, preto skoro každý obrábal aj role. Olej si lisovali v zábojniciach v Jarku či v Čápure.

Stará biskupská krčma bola aj prvým obchodom v dedine. Mávali ju v prenájme Židia a tí si tu neskoršie otvárali aj

vlastné obchody (Stern, Fischer, Lowinger). Potravné družstvo si tu založili sedliaci v roku 1934, ktoré po roku 1950 prevzala Jednota. Tá potom v roku 1960 a 1974 postavila nové predajne potravín.

TEHELŇA

Že v Močenku existovala tehelná vie asi každý. Vyrábala tehly

s označením „BM“. Ale to, že v Hornej Kráľovej bola tiež tehelná vie asi málokto. Nachádzala sa v časti Sliváše. Tehelná vyrábala tehly klasickou technológiou s označením „RBT“. Toto označenie predstavovalo skratku mien majiteľov tehelne – „Rábek-Béla-Társas“.

Zaujímavosťou je, že na jednej forme zabudli zrkadlovo vyryť tento názov a potom sa zrkadlovo objavil na tehle (prvá tehla v poradí).

Tehelná zanikla krátko pred I. svetovou vojnou.

Mnohé z týchto tehiel ešte aj dnes nachádzame pri búraní alebo prestavbe starých domov.

STAVBY

VODA

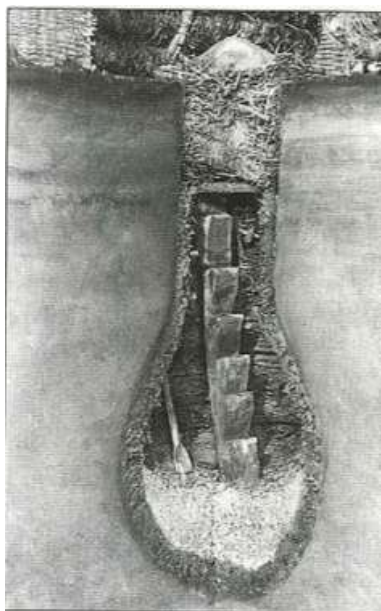
Starí Kral'ovania si stavali domčeky blízko potoka. Preto aj dvorné studne pri domoch mali síce dosť vody, ale nebola dostatočne filtrovaná a bola tvrdá. Podľa spomienok starších obyvateľov, ani dobytok ju nechcel piť a preto na varenie a pitie si nosili vodu z dedinskej studne, ktorú volali "Ivókút". Aj dnešná generácia sa pamätá, že sa nachádzala pri vstupe do Malej Kráľovej pri Folási a bola stavaná z kameňa. Na pranie používali vodu z potoka. Väčšie gazdovské domácnosti chodili

prat' až k vodám Váhu. Neskôr sa v obci vyvrtali dve artézske studne s pitnou vodou. Občania mali aj svoje vlastné domové vodovody z vlastných studní poväčšine s nevyhovujúcou kvalitou vody. Problém zásobovania obce pitnou vodou vyriešil celooobecný vodovod, ktorého výstavba sa zahájila v roku 1986 z prívodu vodovodu Jelka - Galanta - Nitra.

MOSTY

V listinách je často spomenuté meno muža ako hlavy obce "Zumbo". Je zaujímavé preto poznamenať, že v obci až do nedávnej minulosti existoval most, nazývaný „Zámbó híd“ /Zumbo.Zámbó/. Pravdepodobne bol pomenovaný menom niektorého mužského člena tejto vládnucej rodiny.

PODZEMNÉ SÍPKY - LOCHY

V roku 1601 bola osada Királyi vypálená Turkom. Z tých čias sa do nedávnej minulosti zachovali podzemné jamy, zvané „Lochy,“ kam si obyvatelia ukrývali potraviny – najmä obilie.

Z ústneho podania sa zachováva tvrdenie, že tieto jamy – lochy – slúžili i ako úkryty pred Turkami. Keďže na okolí nebola nedobytná pevnosť v ktorej by sa mohli obyvatelia uchýliť, budovali si opevnenia pod zemou. Obyčajne vo vlastnom dome vykopali jamu hlbokú dva

metre. Odtiaľ viedla úzka chodbička, niekedy až 20-30 metrov, do širokej pristrannejšej miestnosti. Chodbičkou sa dalo prejsť len kolenačky.

O pobyte tureckých vojsk v našej obci svedčia i nájdené hmotné pamiatky, ktoré sa našli pri výstavbe školy v roku 1930. Tieto boli odvezené do Bratislavy.

BUDOVY

Stará stredoveká Kráľová mala svojich zemepánov a to kráľa, zoborský kláštor a Nitrianske biskupstvo a v listine sa spomína, že tu bol aj zemepanský dom a zemianska kúria. Nepriazeň času však stavby zlikvidovala.

Z verejných stavieb nám zostala zo 17. storočia renesančná zvonica. Je postavená v strede hlavnej ulice a slúži pekným a tradičným zvyklostiam našich obyvateľov.

Keďže naša obec patrila od roku 1494 do nitrianskej biskupskej kanonizácie, žiadneho iného zemepána už nemala. Pravdepodobne i preto ani kostol ani žiadna zemepánska usadlosť v obci postavená nebola. Cirkevne i svetsky bola spravovaná susednou obcou Močenok.

Prvý súpis domov bol vykonaný až po veľkom ohni, keď 7.mája 1760 vyhorela časť Kráľovej. Na domy sa dostali domové čísla za cisára Jozefa II. v roku 1786, vtedy ich zapisoval do matrik aj močenský farár. Aké to boli domy, to nám zapísal župný merník - geometer Ján Sáloky v súpise z r. 1788 - 89 takto: „V Kráľovej majú postavené domy z nepálených materiálov (surovina), komíny majú upletené z prútia. Samozrejme, že komíny z prútia obhádzali s blatom z vnútra a zvonka a strechy boli pod slamou. To teda bolo ľahko zápalné, horľavé. Za takýchto podmienok vyhoreli celé ulice, ba aj celé dediny. Mnohokrát to spôsobil vojnový nepriateľ, záškodník či podpaľáč.“

V našej obci sa v minulosti pri výstavbe rodinných domov používal stavebný materiál, ktorý im poskytovala príroda a ktorého bolo dostatok. V intraviláne obce si stavali občania svoje domy a hospodárske staviská, mali tu svoje dvory, humná a záhrady.

Celá obec v minulosti pozostávala z typických južných poľnohospodárskych usadlostí. Rodinné domčeky boli stavané

spolu s hospodárskymi budovami. Materiál na ich výstavbu sa používala hlina- nabíjaná, alebo blato miešané s plevami. Všetky domy boli pokryté slamou, alebo trstinou. Domčeky boli nízke s malými oknami, budované v nížinách a záveterných stranách. Obývacia podlažná plocha bola hlboko v zemi, aby bol príbytok teplý. Zo starých typov sa už v obci žiadny nezachoval. Posledný zhorel v roku 1961 a obýval ho Ondrej Mihálik.

Domy boli stavané po obidvoch stranách hlavnej ulice. Mali tvar obdĺžnika, stáli vedľa seba. Iba v časti Malá Kráľová boli stavané ako sa hovorí „bez lađu a skladu.“

Obydlie pozostávalo: z prednej izby, ktorej okno pozeralo do hlavnej ulice. Z kuchyne, v ktorej býval otvorený kozub, zadnej izby a komory. Chudobnejšie obydlia gánok nemali. Príslušníci rodiny sa väčšinou zdržovali v zadnej izbe. Tu sa spalo, varilo a jedlo. Zariadenie obydlia bolo skromné: posteľ, stôl, lavica a truhly na odkladanie sviatočných odevov. Obývacia časť domu bola spojená s hospodárskymi budovami /maštale/. V ich blízkosti boli stavané studne a z toho dôvodu bola voda závadná. Sociálne zariadenie známe nebolo. Vykurovala sa iba zadná izba a to iba kukuričnými kompami alebo agátovým drevom. Izby nepoznali vetranie. V zime kvôli teplu a v lete kvôli muchám. Podlaha v izbách bola hlinená. Každý rok po žatve sa podlaha vymazala blatom, do ktorého miešali plevy. Zvláštna hlina - íl na tento účel, sa nachádzala na pravom brehu potoka. Dodnes sa táto časť nazýva „Hliník“. V roku 1909 dňa 28. októbra požiar zničil celú pravú stranu hlavnej ulice /až po zvonicu/. Zhoreli obytné domy, hospodárske budovy i úroda. Až po ňom sa strechy začali pokrývať škridlou.

Svietilo sa sviečkami, neskoršie lampami. Obec bola elektrifikovaná v roku 1941.

S plynifikáciou obce sa začalo v r. 1984 a bola ukončená v r. 1993.

PAMIATKY

ZVONICA

Je to najvzácnejšia stavebná a historická pamiatka v obci.

Pochádza zo 17. storočia a ako jediná bola postavená z kameňa. Nachádza sa v strede obce. Dnes patrí táto zvonica medzi ojedinelé zachované zvonice postavené v renesančnom slohu. Je pekne zachovaná a udržiavaná. Je to dvojpodlažná štvorcová stavba, ktorá je ukončená ihlanom. Na hornom podlaží sú umiestnené zvony.

KRÍŽ PRI ZVONICI

Pred vchodom do zvonice stojí kamenný kríž na ktorom je vyrytý rok 1894. V roku 2001 sa uskutočnili reštaurátorské práce na tomto sakrálnom objekte za účelom obnovy jeho zničených a poškodených častí a vykonania rozsiahlych údržbárskych prác na telese kríža, pretože od jeho vybudovania v roku 1894 obdobné pamiatkové ošetrovanie nedostal. Náročné práce na obnove vykonal odborník na reštaurovanie pamiatkových stavieb pán Ladislav Cserba z Maďarskej republiky.

SOCHA BOŽSKÉ SRDCE

Socha Božského srdca bola postavená v roku 1937. Popri renesančnej zvonici patrí pomaly k historickým pamiatkam v našej obci. Nevieme, z akých pohnútok ju dali obyvatelia našej dediny postaviť. už desiatky rokov víta tých, ktorí prichádzajú, alebo prechádzajú cez našu obec. V dobe, keď ju postavili bola na okraji obce. Obec sa od tých čias rozrástla. Dnes je socha včlenená medzi našimi príbytkami. Socha je postavená na kamennom podstavci, do ktorého je vsadená tabuľa z čierneho

mramoru. Na nej je nápis : *Jézus sz. szíve irgalmazz nekünk –*

1937 (Sväté srdce Ježišovo, zmiluj sa nad nami).

Socha i podstavce sú z kameňa - pieskovca. O jej výstavbu sa postaral vtedajší farár Július Ludvigh za veľkej pomoci obyvateľov obce a obecného úradu. Obyvatelia prispeli sumou 7 000,- Sk. Farár bol sprostredkovateľ celej stavby a hľadal firmu, ktorá by sochu zhotovila. Našla sa firma ŠTÁBLA HODONÍN, ktorá sochu postavila.

Socha Božského Srdca Ježiša patrí

ku kresťanským tradíciám našich občanov. A tak láskavé srdce Ježiša prebýva medzi nami, medzi našimi príbytkami. Želajme si, aby nás ochránilo, obdarúvalo svojou láskavosťou, dobrotou, dobrým zdravím, hojnými milosťami i naďalej.

Posledná rozsiahla rekonštrukcia bola uskutočnená v roku 2004.

SOCHA SV. URBANA

Vo vinohradoch na Geríci bola donedávna socha sv. Urbana patróna vinohradníkov. Škoda, že i v súčasnosti prebieha devastácia tejto pamiatky nezodpovednými návštevníkmi, ktorí si v jej základoch zakladajú oheň a tak významne prispievajú k drobeniu kamenných blokov.

SOCHA PANNY MÁRIE

Táto sakrálna pamiatka sa nachádza v centre dediny. Stojí tu už viac ako polstoročie. Rozmermi je síce nenápadná, ale

myšlienkou, ktorú stvráňa je veľmi vzácna. Je venovaná úcte Panny Márie.

Autorom pamiatky je Michal Fraňo. Bol veľkým ctiteľom Panny Márie, čo dokazujú i pamiatky, ktoré vytvoril. Z lipového dreva zhotovil niekoľko sošiek Panny Márie, ktoré daroval a aj dnes sa ešte nachádzajú u jeho príbuzných. Jednu z nich inštaloval uprostred dediny. Je umiestnená na nevysokom kamennom podstavci v malej klenbovej vitríne z betónu so zasklením. Samotná soška je vysoká približne 50 cm, je tiež z lipového dreva, obohatená mariánskymi farbami. Rúcho Panny Márie je biele, prepásané modrou stuhou. V ruke drží ruženec. Výraz tváre je blažený, pohľad uprený k nebesiam. Možno povedať, že jej pohľad vyjadruje prosbu za blaho a šťastie obyvateľov našej obce. Posviacka mariánskeho objektu sa datuje na rok 1940. Okolie pamiatky v tvare trojuholníka je v súčasnosti ohradené kovovou parkovou ohradou, vysadené kríkmi ruží, ktoré ošetrojú pracovníci obecného úradu.

KIŠJOŽKOV KRÍŽ V POLI

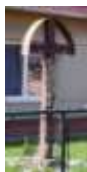
Kríž stojí v chotári, za našou dedinou, pri ceste smerom na Lackov dvor. V roku 1939 ho dal zhotoviť rodák z našej obce Jozef Kiss. Autorom kríža bol náš rodák Michal Fraňa.

Dcéra Jozefa Kissa pani Margita Szklenárová, rod. Kissová dala v roku 2007 obnoviť a posvätiť tento kríž, aby aj budúcim generáciám

pripomínal pamiatku na svojich predkov.

KRÍŽ V SMERE NA HÁJSKE

Dôvod ani čas postavenia tohto kríža nie sú známe. Vieme iba, že bol na tomto mieste už pred 150 rokmi. Tento kríž je zhotovený z dreva – hrád. Proti nepriaznivým vplyvom počasia je chránený plechovou polkruhovou strieškou. Na kríži je umiestnená socha J.

Krista.

KRÍŽ NA LACIHÁZY

PRAMEŇ NA GERÍCI

Historicky je prameň významný tým, že sa spomína už v Zoborskej listine z roku 1113, kde popri mene našej obce Crali -Kráľ je uvádzaná i chotárna studnička s názvom „Furras" - prameň. K nej sa viaže i povest', ktorá sa medzi staršími obyvateľmi zachovala ústnym podaním až do dnešných čias.

Pri prechádzke za oddychom alebo inými povinnosťami do lokality chotára Geríc nás okrem krásnej prírody, bohatej zelene a poľovníckej chaty zaujme lahodný žblnkot vody, vytekajúcej z prameňa, skrytom pod korunami stáročných stromov. Prameň sa nachádza na okraji lesného porastu, na miernej vyvýšenine, neďaleko tábora a od príjazdovej cesty je vzdialený približne 50 m. Pramenisko je vodárenský zabudované, okolie upravené a poslednú rozsiahlejšiu rekonštrukciu dostalo v roku 1987. Prameň má výdatnosť 7 dcl vody za 1 minútu.

POĽNOHOSPODÁRSTVO

SPRAVOVANIE MAJETKU

Podľa zoborskej listiny vieme, že majetok - dvorec Kráľova patrilo do majetku benediktínov už od r. 1113 až do r. 1468, keď kláštor zanikol. Ako píše historik Jozef Kompánek (Nitra 1895) až v roku 1494 si vymohol tento majetok od kráľa Vladislava II (1492-1516) nitriansky biskup Anton I. zo Šankoviec. Pritom je zapísané, že tento majetok v Kráľovej v tom čase užíval zeman Peter Nehez z Krupej od Trnavy. Aj Monografia Nitrianskej župy informuje, že v roku 1533 už patrila Kráľová do majetkovej správy Nitrianskeho biskupstva. Spomínaný Peter Nehez v roku 1478 sa spomína s predikátom "de Kiraly", čo by svedčilo o tom, že už vtedy užíval majetky v chotári našej obce. A tak pripustíme, že minimálne od roku 1478 do r. 1494 býval a užíval Kráľovú tento krupanský zeman Peter Nehez. Naše domýšľanie podporuje aj listinný zápis z r. 1488, v ktorej sa spomína spor Petra Neheza s nitrianskym biskupstvom o biskupský majetok v Pastúchove, ktorý tak isto obsadil tento Peter Nehez.

O biskupskej správe majetku v Kráľovej vieme, že pri reorganizácii v rokoch 1607 a 1626 patrila Kráľová do oficiolátu v Močenku, čo trvalo až do skončenia tureckých vojen a dobytia novozámockej pevnosti v roku 1685. Farské matriky písali v Močenku už od r. 1673 a sú v nej viaceré údaje o ťažkých vojnových rokoch a o ťažkom živote poddaných vo farnosti. Biskupský majetok v Hornej Kráľovej spravoval močenský oficiolát až do roku 1874, kedy vytvorili Ústrednú správu biskupských majetkov v Nitre.

Hospodárenie a správu na tunajších majetkoch vykonával správca v tunajšom Hornom majeri. Na pomoc mal adjunkta, gazdov a humenníkov po majeroch. Starší spisový materiál o hospodárení do 17. storočia sa nezachoval. Novšie dokumenty, zápisy, súpisy a účty sú v archívnom fonde "Správa majetkov

Nitrianskeho biskupstva", ktorý je v Štátnom oblastnom archíve v Nitre-Ivanke.

V spomínanom archíve správy biskupských majetkov sa zachovali staré štatúty a urbáre o právach a povinnostiach poddaných z rokov 1626, 1738 a 1769. Sú tam aj dokumenty o urbárskej regulácii z čias Márie Terézie. V časti archívu správy panstva Močenok zachovali sa spisy, ktoré sa dotýkajú Hornej Kráľovej z rokov 1319 až 1791 a neskoršie z 19. storočia, ako aj novšie do roku 1945 resp. 1948. Sú zachované spisy, richtárske a sirotské vyúčtovania, inventáre, plány a rozpočty.

V poddanstve najsilnejšou zložkou boli sedliaci (coloni). Užívali a obrábali vydelenú panskú zem - celú usadlosť, alebo jej časť, volali ju urbárske diely. Hoferi - želiari (inquilini) mohli mať svoj dom a čiastku rolí. Podželiar bol ten, ktorí nemal svoj dom, bol teda robotník. Litertíni - slobodníci boli remeselníci, obchodníci, úradníci a učiteľ. Poslednú vrstvu vytvárali sluhovia (servi), ktorí nemali nijaký majetok. Slúžili na panskom a u bohatších sedliakov. Urbárske povinnosti zaťažovali všetkých poddaných, museli chodiť robiť "na panské". Sedliaci podľa urbára z r. 1738 v Kráľovej museli od celej usadlosti odrábať trojdňovú zápražnú robotu, želiari 1 deň roboty.

Všetci - celá poddanská obec museli odovzdávať naturálnu rentu pre potreby panskej kuchyne v takýchto dávkach:

Od štvrtiny usadlosti (dom a role) každoročne dával poddaný - 2 kapúny, 2 sliepky, 2 holby syra, 2 holby čerstvého masla a 10 vajec. Okrem toho dávala celá obec ročne teľa, i brava a 4 zajacov. Museli nachytať aj 100 jarabíc a 50 prepelíc.

V jarných a v letných mesiacoch sem chodili na výpomoc kosci na lúky a do žatvy poddaní z Krakovian, z Hradišťa a z Horných Vesteníc.

Tereziánska urbárska regulácia priniesla aj malé uľahčenie pre poddaných z Kráľovej pri zatriedení chotára II. nižšej triedy. Mali možnosť vykúpiť sa z povinných robôt a kúpiť si pozemky z pozemkovej reformy, vtedy dostali pozemky aj

kolonizovaní Nemci. Tak sa stali sedliaci - urbárnici slobodnejší. Až uhorský snem v marci 1848 zrušil poddanstvo v krajine a sedliaci stali sa vlastníkmi bývalých panských urbárskych dielov.

V súpise majetkov v r. 1897 zapísali v Hornej Kráľovej dvoch veľkostatkárov: Jozefa Lovásza, ktorý bol vlastníkom a obrábatelom svojich rolí a Izora Weissa, aj ten užíval a obrábal svoje role, ale už v tom roku mali jeho majetok podelený nájomníci Ľudovít Staudt a Belo Moré.

Pri parcelácii biskupských majetkov v roku 1926, okrem zamestnancov na majetku, posilnili sa aj sedliaci. Veď pri socializácii pozemkov v r. 1950 boli už viacerí, čo mali od 16 do 21 ha zeme.

ZDRUŽSTEVŇOVANIE

V roku 1948 Povereníctvo SNR pre poľnohospodárstvo skonfiškovalo cirkevný poľnohospodársky majetok aj v Kráľovej a jeho obhospodarovaním poverili Štátny majetok v Nitre.

Aj súkromným roľníkom a majiteľom pozemkov zastavila hospodárenie socialistická koncentrácia súkromného gazdovania. Ďalšou smutnou kapitolou v živote našej obce bolo združstevňovanie. Pri zakladaní družstva v r. 1950 podpísali prihlášku 16 obyvateľov. Predsedom družstva sa stal Ján Ďarfáš. Títo začali hospodáriť s 42 – ha pôdy. V rokoch 1954-1952 nastal ďalší príliv členov do JRD. V rokoch 1954-1957 malo družstvo 87 aktívnych členov. Pôdny fond sa rozrástol o 69 ha obecných pozemkov zvaných „Urbariát“.

Na jeseň v roku 1950 družstvo zabralo hospodárstvo „Laciház“, ktorý bol majetkom Otakara Brejchu.

V roku 1952 bola v našej obci násilná konfiškácia, ktorá je tou spomínanou smutnou kapitolou. Konfiškovaní boli: Štefan Rábek, - 21 ha, František Vöröš- 16 ha, Jozef Rábek – 18 ha, Ján Horváth – 17 ha, Ján Pausch – 18 ha. Niektorí z týchto obyvateľov boli i súdne stíhaní. V rokoch 1954 – 1956 výmera poľnohospodárskej pôdy činila 550 ha.

V roku 1952 sa začalo s výstavbou hospodárskych budov družstva ako i hospodárskeho dvora na okraji obce na ornej pôde v časti obce zvanej „Sereďská cesta“. Postavili sa tu kravíny sýpka, matečník, koniareň, kruhové silážne jamy, vyvrtala sa artézska studňa.

V roku 1955 sa v lokalite Geríc vybudovala hydinárska farma. V uvedenom roku bola tiež dokončená elektrifikácia hospodárskeho dvora.

V roku 1958 výmera poľnohospodárskej pôdy dosahovala až 1205 ha, čím sa družstvo stalo takmer celooobecné.

Rok 1971 sa stal rokom zlučovania družstiev aj v okrese Nitra. V tomto roku sa družstvá v Hornej Kráľovej, v Hájskom a v Sládečkovciach zlúčili do jedného celku so spoločným názvom „JRD Pokrok“ so sídlom v Sládečkovciach.

POĽNOHOSPODÁRSKE PRÁCE

K hlavným plodínám, ktoré sa oddávna v našej obci pestovali, patrili obilniny: jačmeň, raž, žito, ovos. Z týchto plodín prevládala raž, pretože z nej zhotovovali každodenný chlieb. Pečeniu chleba sa venovala mimoriadne úcta. Skúsene gazdiné mali na tento úkon vyhradený deň.

Polia sa až skoro do začiatku 20. storočia orali dreveným pluhom. Hnojenie pôdy bolo málo zaužívané, takže i úroda bola veľmi malá. Väčšia časť pôdy patrila cirkvi. V dedine bolo niekoľko gazdov, ostatní vlastnili oba malú časťku a pracovali ako nádenníci u gazdov alebo na biskupských veľkostatkoch. Okrem spomínaných obilnín sa pestovali konope, kukurica, cukrová repa, strukoviny a pod.

Na lúkach v hojnej miere rástli liečivé byliny. – harmanček. Jeho liečivé účinky sa poznali v našej obci už v dávnych dobách /lokalita Bíróság/. Na zvláštne rany používali lopúchový list, ktorý rástol vedľa potoka /Nagyárok/. Zelenina, ovocie sa v minulosti pestovali veľmi málo. /orechy, slivky/ Obilie a kukurica, ktorá zvýšila sa predávala na obilných trhoch v Sereďi.

Z domácich zvierat bol rozšírený chov statku a to ako úžitkový i tržný. Majetnejší gazdovia chovali kone, voly, ovce. Chudobnejšie vrstvy chovali ovce, kozy. Pre vlastnú potrebu sa chovala hydina – sliepky, husi, kačky. Rozšírený bol i chov holubov, z ktorého vedeli pripraviť chutnú polievku. Mäso z holuba sa jedlo iba varené.

STRAVOVANIE

TYPICKÉ JEDLÁ

Bolo kedysi veľmi jednoduché. Najtypickejšie jedlá, ktoré sa v minulosti pripravovali boli polievky. Tie sa varili každý deň a rozdeľovali sa na sladké, to znamená varené vo vode so zeleninou a kyslé, varené s mliekom, kyslým mliekom prípadne smotanou.

Z kaší sa varili predovšetkým múčna, jačmenná, kukuričná a krupičná, ktoré sa zvykli bohato masť a polievať oškvarkami a smaženou cibuľkou. Kukuričná kaša pripravená z jemnejšej kukuričnej múky sa dávala zapieť na plechu a podávala sa nakrájaná ako pečivo sa volala „gerheň“.

Najmenej 4 x do týždňa sa varili k obedu cestoviny - "cesto", ktoré tým, že sa dochucovali rozmanitými surovinami, získavali na neobyčajnej pestrosti. Z múčnych cestovín mali najvýznamnejšie postavenie "slíže", dochucované lekvárom, orechmi, upraženou krupicou, syrom, upraženými vajčkami, kyslou kapustou, kyslým mliekom a "podmáslím". Varievala sa aj štvorcová cestovina - "šiflíky", ktorá sa podávala hlavne s udusenou kyslou alebo hlávkovou kapustou. Veľmi obľúbené boli „šúlace“, „perky“, „halušky“ a „guľky“ alebo „gombóce“.

Typickým chlebom u nás bol ražno-pšeničný chlieb. Chlieb sa doma piekol do 50-tych rokov a potom sa začal kupovať v obchodoch. Piekol sa spravidla raz za dva týždne a počet závisel od veľkosti rodiny. Pôvodne sa na kysnutie

chlebového cesta používali zvyšky cesta, ktoré sa rukami šúchalo tak dlho, kým sa nerozpadlo na drobné kúsky. Keď sa išlo piecť, toto suché cesto sa rozmočilo s vlažnou vodou a zarobil sa kvások s múkou. Neskôr sa zaužívalo pridávať k cestu kúpené drożdžie.

Z chlebového cesta sa robili veľké okrúhle placky, ktoré sa dali upiecť ešte pred chlebmi. Nazývali "predplameníky", "poplamúšky" alebo "langoše". Z múčno-zemiakového cesta sa na platni sporákov robili "lokše" ("krumpľové lašky"), ktoré sa potierali husacou alebo kačacou masťou a sypali sa makom a zavíjali sa ako palacinky.

Na rodinné a výročné sviatky sa piekli v peciach koláče. Na ich prípravu sa užívala pšeničná krupičná múka, maslo, vajíčka, hrozienka, prípadne kakao. Rozšírené boli záviný z kysnutého cesta, plnené najmä makom, lekvárom, tvarohom a orechami. Na Vianoce sa zvykli piecť prázdne menšie koláčiky, ktoré sa nazývali "ištvánkaláč". Na fašiangy piekli "ríteše", okrúhle koláčiky plnené škoricou. Typické pre našu obec bolo pečenie slaných smotanových koláčov.

Základom známeho pečiva - "kalkýš" je naklíčené obilie, raž a pšenica, približne v pomere 3:1. Tradične sa pekával predovšetkým v predveľkonočnom týždni.

V klimaticky vhodnom prostredí sa pestovala široká škála zeleniny. Cibuľa a cesnak slúžili najmä ako koreniny, koreňová zelenina sa varila najmä v polievkach. Pestovalo sa šesť druhov strukovín: hrach, šošovica, fazuľa, bôb, cícer. Pestovali sa aj zemiaky - "krumple".

K základným druhom ovocia patrili: jablká, hrušky, slivky, čerešne, višne, marhule, broskyne, orechy, ríbezle, egreše, jahody, dule, vinič hroznorodý. Z bystrických sliviek sa varil vo veľkých kotloch lekvár. Z ovocia sa samozrejme aj páliło pálené.

Bohatú skladbu tradičnej stravy dopĺňalo aj zastúpenie mäsa a tukov. U nás sa konzumovalo mäso bravčové, teľacie, ovčie, hydinové, zajačie a sporadicky aj hovädzie a z tukov sa

využíval bravčový tuk vo forme údenej slaniny alebo masti a hydinový tuk.

Zabíjačky ošípaných sa robili všeobecne medzi Novým rokom a fašiangami. Mäso sa neúdilo, ale sa nakladalo do sudov, v ktorých sa zalialo octovou vodou a okorenilo sa bobkovým listom a čiernym korením, kde vydržalo 2-3 mesiace. Asi od 30-tych rokov sa mäso zvyklo väčšinou údiť. Paprčky a kože sa používali na výrobu huspeniny. Do žalúdka, močového mechúra a do konca hrubého čreva - "katy" alebo „kataríny“ sa plnila tlačienka "prešburšt". Zabíjačková kaša sa plnila do hrubých čriev do "huriek". Do tenkých čriev sa plnili klobásky.

SPÔSOBY JEDENIA

Streda a piatok boli vo všetkých dedinách bezmäsité dni, kedy sa varila polievka a väčšinou cestoviny. V sobotu sa zvykol piecť chlieb a pečivo. Mäsité dni boli v utorok, vo štvrtok a v nedeľu.

Na raňajky sa často varievali polievky, muži preferovali skôr chlieb so slaninou alebo údeným mäsom, pred ktorým pili pálenku alebo víno. Na večere sa jedlo zvyčajne to, čo zostalo od obeda. Na nedeľu ráno sa často jedli pripečené kapustné slíže a na obed musela byť mäsová polievka so slížami a mäso s prílohami.

Od spôsobu jedenia z jednej misy v domácnostiach sa upustilo v medzivojnovom období

Svoje stabilné miesto pri stole mával gazda. Gazdiná nikdy pri stole nesedela, jedla vždy pri peci. V Kráľovej sa až do 2. svetovej vojny udržala archaická forma stolovania, ktorá preferovala pri stole mužov. Znamenalo to, že pri stole na laviciach sedeli muži, u gazdovcov aj sluhovia a poľnohospodárski robotníci, zatiaľ čo dievčatá a mladé ženy z druhej strany stáli a tak si naberali jedlo z misy. Na stoličkách mohli pri jedle sedieť len staršie ženy.

NÁBOŽENSKÝ ŽIVOT

Prevažná časť obyvateľov našej obce je rímsko-katolíckeho vierovyznania. Náboženský život je od nepamäti spravovaný farnosťou susedného Močenku. Na bohoslužby do roku 1994 veriaci prichádzali do kostola v Močenku. O to vernejšie a prítulnejšie navštevovali stredoveký starý a nový kostol sv. Klimenta, pápeža a mučeníka. Veď k nemu sa viažu začiatky kresťanstva v našom kraji od časov sv. Cyrila a Metoda a nášho krajana, ich žiaka sv. Gorazda. Spoločne s Močenčanmi udržiavali, opravovali a obnovovali starý kostol na mieste dnešnej Kalvárie. Po jeho vyhorení mali účasť na postavení nového kostola v roku 1765 na počesť sv. Klimenta. Postarali sa a pomohli aj pri jeho zväčšení a prestavbe pred rokom 1928. A to už vtedy keď v nich dozrievala túžba postaviť si vlastný kostol - Boží dom - vo svojej obci v Hornej Kráľovej. Tento bratský vzťah a dobré susedské spolunažívanie veriacich z obidvoch obcí dobre nadviazal na starú tradíciu. Veď bol to uhorský kráľ svätý Štefan (1001-1038), ktorý prikázal v 34 hlave svojho dekrétu, že 10 dedín si má spoločne postaviť kostol a obdarovať ho s majetkom a s čel'ad'ou. Teda vzácny kostol svätého Klimenta bol od stredoveku spoločný pre Močenčanov a Kráľovanov. Veď vyše 500 rokov spravovali ho zoborskí benediktíni aj ako majetkoví patróni kostola. Z tých čias je jediný zápis o kostole sv. Klimenta v pápežských súpisoch desiatkov z rokov 1332-1337, keď pri tomto kostole bol farár Ján.

Účasť hornokráľovských veriacich na bohoslužbách vo farskom kostole bola príkladná a hojná. Bývali osobitne pre slovenských a pre maďarských veriacich. V nedeľu bývala malá omša maďarská a veľká bola slovenská. Od r. 1942 boli už tri omše, prvá malá bola slovenská, druhá bola maďarská a tretia veľká bola slovenská. V 18. a 19. storočí bývali tu pre tunajších Nemcov aj bohoslužby v nemeckej reči. Túžba mať svoj vlastný Boží chrám sa prvýkrát zrodila v r. 1926 a oživila sa znovu v roku 1968 a naposledy v r. 1989. Pozemok na

výstavbu kostola je na veľmi peknom mieste v strede hlavnej ulice. Darovali ho dve rodiny Jozefa Vörösa a Kolomana Tótha z Hornej Kráľovej.

ŠKOLSTVO

V prvých časoch kresťanstva u nás kultúrno - vzdelanostnú úroveň ľudu dvíhali katolícke kázne, vyučovanie náboženstva a farská škola. Pretože benediktíni zo zoborského kláštora mali v našej obci majetok a oni boli aj učiteľmi na kláštornej škole v Nitre, chodili do Kráľovej, kázali a učili ľud aj v našej dedine.

Aj predpokladaná farská škola pri kostole sv. Klimenta v Močenku dávala príležitosť, aby chodili do nej aj hornokráľovské deti. Matričné zápisy na fare v Močenku prezrádzajú mnohé mená učiteľov na farskej škole. Ba už z roku 1642 poznáme prvého "magistra scholae" v Močenku Františka Nagya. Prvá farská škola bola pri kostole sv. Klimenta, ktorá tam vyhorela v roku 1760. Od roku 1783 stala sa z nej triviálna škola, v ktorej sa učilo trom veciam: čítať - písať, počítať a náboženstvo. Z toho času sa zachovala v spisoch močenského panstva žiadosť obce Kráľová na biskupskú správu o povolenie vydať drevo na postavenie školy v obci. No, vec sa nepodarila a tak deti Kráľovej chodili aj naďalej do školy v Močenku. Pri zápisoch učiteľov v matrikách zapisujú sa ich rozličné tituly. Od roku 1673 ukázali sa takéto zápisy: ludimagister, magister, ludi - rector, scholae magister. Škola bola vždy blízko fary, lebo riaditeľom školy bol v tom čase miestny farár. V roku 1877 bola močenská škola dvojtriedna, správcom školy bol Anton Kelecsényi.

V roku 1878 si zakladala obec Horná Kráľová svoju cirkevnú školu. Nachádzala sa v rodinnom dome s terajším popisným číslom 1948.

O pravidelnej školskej dochádzke nemôžeme hovoriť. Deti museli pomáhať svojim rodičom pri poľných prácach. To znamená, že do školy sa chodilo iba v zime.

V časopise "Nemzeti iskola" (r.v., č. 64) z 1. januára 1880 písali, že v Kráľovej otvorili novú rím. kat. školu v roku 1878, ale stavbu školy dokončili až v roku 1879. Vyučovalo sa na nej po maďarsky. Župný školský inšpektor asi nebol s touto školou celkom spokojný, lebo týždenník "Nyitramegye" (r. II., č. 18) z roku 1883 uverejnil článok o kráľovskej škole a vyslovuje zákonný nárok, že by Kráľová namiesto cirkevnej školy mala dostať štátnu školu. Už predtým v roku 1881 župný školský inšpektor začal disciplinárne pokračovanie proti richtárovi z Kráľovej, Alexandrovi Lencsésovi, pretože prekážal napraviť zlé školské pomery v obci. Boli v tom známe snahy inšpektora zlikvidovať cirkevnú školu a poštátniť ju.

V roku 1895 sa tu spomína učiteľ T. Lackovič. Cirkevná obec v roku 1900 kúpila dom - bývalú krčmu (terajší klub mladých a knižnica v areáli kultúrneho domu) a prestavali ju na jednu triedu a na byt pre učiteľa. Neskôr na dvore tejto školy pristavili dve triedy, ktoré svojmu účelu slúžili až do roku 1962, kedy sa tieto triedy prestavali na Kultúrny dom. Židovské deti z Kráľovej chodili do židovskej školy v Močenku, ktorá tam bola už pred rokom 1879 a prestavali ju v roku 1899.

Rímsko - katolícka ľudová škola v Kráľovej bola tu aj v roku 1918 pri vytvorení Česko - Slovenskej republiky. Učilo sa v nej po maďarsky.

V roku 1927 založili v obci slovenskú rím. kat. ľudovú školu, ktorá mala len 2 triedy až do roku 1945 (terajšia budova Obecného úradu a pošty). Vtedy poštátnili všetky cirkevné školy na Slovensku podľa zákona SNR č. 34/45 a poštátnená bola aj slovenská a maďarská cirkevná škola. Po skončení druhej svetovej vojny boli zrušené všetky maďarské a nemecké školy a preto hneď po vydaní poštátnovacieho zákona z obidvoch škôl stala sa v obci len jedna slovenská národná škola.

Po revolučných premenách v roku 1950 otvorila sa znova maďarská národná škola v Hornej Kráľovej, ale zostala tu aj

slovenská národná škola. Na obidvoch školách otvorili sa len ročníky 1-5, lebo ročníky 6-8 chodili do strednej školy v Močenku, kde bola prv meštianska škola od roku 1942. Po organizačných administratívnych premenách v roku 1960 preradili hornokráľovské školy a obec do Nitrianskeho okresu. V roku 1962 sa dokončila výstavba novej poschodovej školy v našej obci s novými deviatimi triedami. Od roku 1960 boli obidve školy už základnými deväťročnými školami.

V roku 1981 zlúčili sa slovenská a maďarská škola, pretože na maďarskej škole bolo už málo žiakov. Od 1. septembra 1985 sa vyučovalo na Základnej škole v Hornej Kráľovej len v slovenskej reči a maďarčina sa vyučovala len ako nepovinný predmet

Prvá Materská škola bola v obci zriadená v roku 1950 v provizórnych rekonštruovaných priestoroch starej školy (terajší klub mladých). Nový terajší objekt MŠ bol vybudovaný v roku 1979 a bol situovaný nad areál novej základnej školy. Finančné náklady na stavbu MŠ činili 1,2 mil. Kčs. Ide o dvojtriednu MŠ s nadväzujúcim príslušenstvom a moderným vybavením. Jej kapacita je 60 detí. Sadová úprava areálu MŠ sa vykonala v roku 1980. V tomto predškolskom zariadení sa v súčasnosti zabezpečuje strava aj pre školskú družinu pri ZŠ.

KULTÚRA

Keďže sa v dávnej minulosti pracovalo od svitu do mrku, na zábavu času nezvýšilo. Avšak rodinné udalosti – svadby, krštenia, pohrebný kar, boli príležitosťou na stretnutie širokého príbuzenstva. Svadobné obrady začínali ohláškami v kostole. Po troch ohláškach, / ak sa nevyskytli žiadne prekážky/ týždeň pred svadbou si vybral mladoženích dvoch družbov. Títo sviatočne oblečení s družbovskou palicou chodili ohlasovať a pozývať príbuzných, aby navštívili svadobný dom a prispeli rôznymi potravinami na prípravu svadobnej hostiny. Tento

zvyk, vypomôcť svadobný dom, sa v našej obci zachoval až dodnes. Pri narodení dieťaťa sa taktiež zachovávali rôzne zvyky, napr. šestonedielke sa nosilo „do kúta“. Bol to zvyk, pri ktorom sa nosili rodičke jedlá na prílepšenie stravy.

Z ľudových zábav boli najveselšie „Fašiangy“. Vtedy sa pri muzike tancovalo tri dni. I vyučovanie v škole sa vtedy nekonalo.

Na Vianoce sa chodilo koledovať – hlavne obecní pastieri, na Veľkú noc šibať a pod.

Knihy, noviny a iné kultúrne potreby boli zriedkavosťou. Semtam kalendár. Do neho sa zapisovali dôležité udalosti. Kto kalendár nemal, dôležité záznamy zapisoval na veko truhly, ktorá slúžila na odkladanie sviatočných odevov. Na ich veku sa do nedávnej minulosti u najstaršej generácie zachovali zápisy takéhoto rázu: Rok narodenia detí, rok sobáša, úmrtia členov rodiny, zvláštne výkyvy počasia /krupobitie, silné mrazy, vojny a pod.

V rodine žili pospolu i tri generácie. Starí ľudia boli veľmi vážení. Rozvod bol v minulosti neznámym pojmom v živote našej dediny.

Horná Kráľová v minulosti nemala žiadne kultúrne ustanovizne, svoj kostol, faru, kultúrny dom ba ani školu. Tú otvorili až v roku 1878. Panský dom a zemiansku kúriu zničili vojny. Obec postrádala kultúrne pamiatky.

Kultúrny život obce riadil obecný úrad prostredníctvom miestneho kultúrneho strediska. Kultúrnu produkciu reprezentovali vzdelávacie prednášky, divadlá, folklórne slávnosti, tanečné zábavy a verejné oslavy. Pre mládež bol k dispozícii Klub mladých, pre starých občanov Klub dôchodcov. Obecná knižnica sa usilovala svojim poslaním spĺňať vzdelanostnú a kultúrnu potrebu občanov.

Prvú knižnicu v obci založili už za Uhorska po roku 1900. V prvej ČSR musela obec povinne založiť a dopĺňať obecnú knižnicu s knihami v maďarskej a slovenskej reči. Dnešná obecná knižnica má dostatočný výber slovenských a

maďarských kníh. Vzdelanostná úroveň a kultúra obce sa dobre dvíhala najmä možnosťami štúdia na stredných, odborných a vysokých školách pre hornokráľovskú mládež, ale aj pre dospelých. Kultúra mala veľké možnosti dostať sa až do domácností, do každého domu, zakladaním si rodinných knižníc, kupovaním časopisov a novín, technické kultúrne prostriedky, rozhlas a televízia sú každodennými potrebami občanov. Kultúrny život v obci oživuje sa aj obnovovaním starých tradícií, zvykov a obyčajov. Do kultúrneho bohatstva dediny patria aj kroje - ženský a mužský, ktoré žiaľ už upadajú do zabudnutia. Obľúbené boli divadelné predstavenia, vystúpenia folklórnej skupiny, speváckeho zboru nielen v obci, ale i na okolí.

OBLEČENIE

V minulosti obyvatelia našej obce nosili kroj. Jeho pôvod sa presne určiť nedá. V niektorých prameňoch sa uvádza, že niektoré časti majú pôvod slovenský z okolia Trnavy, niektoré prvky sú pôvodu maďarského. Je to akási zmiešanina slovenského kroja s maďarskými prvkami.

Do kroja sa obliekali muži a ženy. Mužský odev sa zhotovoval z konopného plátna domácky vyrobeného. Ženský kroj bol zložitý a zaujímavý. Niektoré časti sa zhotovovali doma: spodničky, rukávce /vyrábali sa z jemnejšieho konopného plátna. Vrchné časti: prusliaky, kabátce, vrchné sukne, zástery sa zhotovovali z kašmíru a farebnej modrotlače. Vrchné sukne boli nadrobno riasené a veľmi pekne farebne ladené. Zvláštnosťou kroja boli zástery, ktoré boli bohato vyšívane s krstnými menami. Ženy nosili zvláštne tvarovaný čipkový čepiec, ktorý bol na tie pomery iste veľkým majetkom. Dedil sa z pokolenia na pokolenie. Jeho udržiavanie bolo veľmi náročné a zložené, vyžadoval od majiteľky veľkú zručnosť. Dievky miesto čepca nosili farebné, bohato vyšívane stužky zapletené do vrkoča.

Zaujímavé je spomenúť, že farebnosť vrchných častí kroja sa ladila jednak podľa sviatkov a jednak podľa ročných období. Muži prestávajú nosiť kroj v období po prvej svetovej vojne. Ženy, hlavne z tej najstaršej generácie ho nosia ešte i dnes.

ZDRAVOTNÍCTVO

Kedysi lekár v dnešnom poňatí bol neznámy pojem. Liečiteľmi chorých boli felčiari - ránhojiči a pôrodné babice. Veľkým nešťastím bývali epidémie, ale aj bieda a hlad. Najtragickjšie bývali epidémie detských kiahní (variola), morové nákazy a v minulých storočiach epidémie cholery. Svedkami o nich sú zápisy v matrike zomrelých močenskej farnosti od roku 1673. Sú to zápisy pochovaných. Dost' časté sú zápisy hromadného umierania detí na chytľavú chorobu detských kiahní - sypaníc. Epidémie ľudského moru boli v Kráľovej v rokoch 1678, 1710 až 1711 a v roku 1739. V 19. storočí boli v dedine viac - krát epidémie ázijskej cholery. V čase keď tu bol farár František Hubáček (1821 -1844), zapísal v matrike pochovaných v roku 1831, že v Kráľovej od 8. augusta do 10. septembra ochorelo na choleru 130 ľudí, zomrelo z nich 80 a vyzdravelo len 50 ľudí.

Epidémie cholery sa vyskytovali aj neskoršie. V roku 1849 zomrelo v Kráľovej od júna do augusta 47 ľudí. Farár Jozef Ščasný (1850 -1868) zapísal o strašnej cholerovej epidémii, ktorú sem dovliekla pruská armáda v roku 1866 toto: "V Kráľovej sa vyvŕšila epidémia od augusta do konca decembra tak, že vo farnosti bolo cez niektoré dni až 14 mŕtvych. V Kráľovej vtedy ochorelo na choleru 224 ľudí, zomrelo z nich 89 a vyzdravelo 135."

Z iných chorôb, ktoré sa v minulosti vyskytli bola tuberkulóza. Jej príčiny treba hľadať už v spomínaných nezdravých obydlích, v chudobnej strave, v chatrnom oblečení. Lekára však k chorým nevolali, iba vo veľmi zriedkavých prípadoch. I úmrtnosť detí bola z týchto dôvodov veľká. Alkoholizmus bol zriedkavý, hoci niektorí gazdovia pestovali vinič a dorábali

víno. Aj pri takých príležitostiach ako boli svadba, krstiny, sa málokto opil. Mohli by sme aj dnes takto hovoriť? Hoci obec mala dve krčmy, ale ani jednej nebohatla.

Podľa záznamov prvé zdravotné stredisko v obci bolo zriadené až v 60 - tich rokoch tohto storočia v adaptovaných priestoroch bývalého Potravínového družstva. Bola tu zriadená ordinácia aj s bytom obvodného lekára. Ako prvý lekár ordinoval p. Alojz Lofaj.

V súčasnosti je zdravotnícka starostlivosť poskytovaná v zdravotníckom zariadení v susednom Močenku.

OCHRANA PRED OHŇOM

V našej obci sa v minulosti pri výstavbe rodinných domov používal stavebný materiál, ktorý im poskytovala príroda a ktorého bolo dostatok. Strechy pokrývali slamenou trstinou, komíny z prútia, ktoré potom obhádzali blatom.

Župný geometer uvádza: "Domy v Kráľovej sú zo surového materiálu a majú upletené komíny z prútia." Všetko toto bolo veľmi horľavé. Za takýchto podmienok vyhořeli celé ulice, ba aj celé dediny. Mnohokrát to spôsobil vojnový nepriateľ, záškodník či podpaľáč.

História nám spomína rabovanie a vypálenie Kráľovej Turkami v rokoch 1598, 1599 a 1601. Veľký oheň vzbĺkol v Hornej Kráľovej u Ondreja Prezgaťiho. Zavinili ho kumánsky vojaci ubytovaní v obci. Pri veľkom vetre, po slamených strechách preskakovali plamene tak, že za hodinu, bolo to na polnoc 7. mája 1760, zhoreli domy na dolnom konci Kráľovej. Aj vtedy boli preventívne predpisy v panských štatútoch, aj prikázaná povinnosť a spôsob hasenia. Už Mária Terézia vydala "ohňové a hasiace poriadky" pre obce a mestá, ale aj pre hasičov, čo boli povinní hasiť. Veľký oheň bol 28. októbra 1909, pri ktorom zhorel celý ľavý bok Hlavnej ulice až po Zvonicu. Vyhořelo 10 domov a humná so staviskami a s kýmou.

Uhorské ministerstvo vnútra rozkázalo už v roku 1888, aby v každej dedine založili povinný hasičský zbor, ak tam už nie je dobrovoľný. Prvý dobrovoľný hasičský spolok bol v obci založený v roku 1891. Obec musela kúpiť striekačku a hasiace nástroje pre hasičov. Pri každom dome musela byť kaďa s vodou, s vedrom rebrík a hák na strhávanie strieč. Hasiči dostali aj uniformy, helmy a sekery. Mali svojho predsedu, veliteľa, strojníka a trubača.

Hasičský dobrovoľný zbor mal v roku 1942 dvadsaťjeden členov a veliteľom bol Vavrínek Odráška, strojníkom bol Ignác Tóth. Pri zlúčení obce s Močenkom v roku 1975 (Sládečkovce), boli zlúčené aj organizácie dobrovoľných požiarnych zborov. Záslužná činnosť hornokráľovských požiarnikov a starých hasičov napriek tomu nezapadla, aj keď sa jej význam a potreba pomenili. Napriek tomu tu však história zostáva, čas ohodnotí ich statočnosť, ako aj činnosť tohto ľudsky humánneho spolku pre budúce generácie.

ŠPORT

V dávnych časoch sa hrávali deti na pažitiach a v lete po strniskách a lúkach, pri pasení husí a dobytky. Po zavedení telocviku do učebného plánu škôl, cvičili a hrávali sa poväčšine na školskom dvore. Neskôršie na začiatku tohto storočia prichádzali do dediny viaceré druhy športov.

História športu a konkrétne futbalu sa v našej obci začína písať od roku 1934. Vtedy bola založená telovýchovná jednota s názvom "Kráľovský športový klub" (KŠC - Királyi Sportclub). Členstvo v počte 22 tvorili hráči mužstva a trojčlenné vedenie na čele s Deziderom Leššom. Vo svojich začiatkoch hrávalo mužstvo len priateľské zápasy so susedmi a okolitými dedinami. Hrávalo sa na ihrisku nad humnami. Prvú koženú loptu priniesol do Kráľovej študent gymnázia Rudolf Lencsés, veľký futbalový nadšenec, hráč, tréner a funkcionár oddielu.

Do majstrovskej súťaže sa naši futbalisti zapojili v roku 1940 a účinkovali vo východnej skupine okresu Nitra. V tomto ročníku ako nováčikovia obsadili pekné II. miesto.

Po druhej svetovej vojne v roku 1945 nastáva obnovenie športovej činnosti a telovýchovnej jednoty. Výraznejší úspech dosiahlo mužstvo až v 60 - tich rokoch, kedy si vybojovalo titul majstra okresu Šaľa a postúpilo do bývalého Nitrianskeho kraja, kde žiaľ zotrvalo len jeden súťažný ročník. Na ďalší úspech fanúšikovia futbalu čakali až 17 rokov do ročníka 1977 - 78. Vtedy zverenci trénera Ladislava Lencsésa postúpili do krajskej I.B triedy. Výkonnostne a herne si dobre viedli i neskôr, keď trénerstvo prebral Štefan Muran. Úspešná stránka histórie hornokráľovského futbalu sa viaže k obdobiu 90 - tich rokov, keď mužstvo trénoval a viedol Eduard Kováč a keď zaznamenalo postup do I.A triedy, terajšej V. ligy severovýchod.

K histórii hornokráľovského športu patrí aj hádzanársky oddiel. V 60-tich rokoch jeho družstvá starších dorasteniek v bývalom západoslovenskom kraji pod vedením trénera, učiteľa Jána Veresa dosiahlo nejednen výrazný úspech, ktorým preslávilo našu obec. Pri TJ tiež vyvíjali činnosť: stolnotenisový oddiel, šachový oddiel, turistický oddiel a odbor ZRTV.

Významný a zaujímavý je aj materiálny rast majetku TJ v jeho 60 ročnej histórii. Keď v roku 1934 sa vychádzalo z takmer nulovej hodnoty majetku TJ, dnes športová organizácia vlastní majetok vo výške desiatok tisíc eur. Začalo sa to v roku 1954, keď sa vypracovali projekty na výstavbu hospodárskej budovy (šatne, sprchy, byt, tribúna) už na dnešnom areáli pod Tópartom. Stavba bola ukončená v roku 1958. Následne v roku 1964 za predsedovania Štefana Straňáka sa prikročilo k stavbe betónovej bariérovej ohrady, kde členovia TJ odpracovali 5800 brigádnických hodín. Aktívni boli aj pri stavbe sociálnych zariadení, skladov a pokladne pri vstupe na štadión.

SÚČASNOSŤ

od roku 1991

SAMOSPRÁVA

Rok 1991 je pre obyvateľov významný tým, že sa obec osamostatnila od susednej obce Sládečkovce. Po 15-tich rokoch sa podľa zákona 346/90 Zb. ustanovila štátna správa 1. januára 1991.

Obec nemala vhodnú budovu, kde by sa zriadil Obecný úrad. Po dôkladnej rekonštrukcii budovy starej školy sa dňa 15.2.1991 slávnostne otvorila prevádzka Obecného úradu.

23.-24. novembra 1990, sa konali prvé slobodné voľby do zastupiteľských orgánov v obci. V týchto voľbách bol zvolený PaedDr. Ján Veres a 21 poslancov: Michal Lenčేశ st. – zástupca starostu obce, Gizela Leššová, Anna Szöllösyová, Július Meszároš, Emil Rábek, Gabriela Hippová, Štefan Lenčేశ Ing., Michal Uher, Eva Dubnická, Eva Móryová, Jozef Šoka, Ing. Ladislav Lencsés, Klement Kokeš, Tibor Hanák, Magdaléna Vencelová, Gabriel Lencsés, Jozef Lencsés, Gabriel Lešš, Július Lešš, Michal Lencses ml., Ignác Lencsés

Druhé komunálne voľby sa konali 18. a 19. septembra 1994 kde opäť za starostu obce bol zvolený PaedDr. Ján Veres - nezávislý kandidát a 21 poslancov: Michal Lencsés ml. – zástupca starostu obce, Anna Lenická, Ladislav Lencsés Ing., Mária Kokešová, Imrich Bleho, Tibor Rábek, Gabriel Lencsés, Jozef Lovás, Michal Lenčేశ st., Gizela Leššová, Július Meszároš, Emil Rábek, Michal Uher, Klement Kokeš, Tibor Hanák, Magdaléna Vencelová, Július Lešš, Tibor Lencsés, Ing. Peter Lenčేశ, Michal Klinka, Jozef Svitek

Tretie komunálne voľby sa konali 18. a 19. decembra 1998 kde opäť za starostu obce bol zvolený PaedDr. Ján Veres - nezávislý kandidát a 21 poslancov: Michal Lencsés ml. – zástupca starostu obce, Michal Uher, Michal Klinka, Tibor Rábek, Ing. Peter Lenčేశ, Emil Rábek, Miroslav Števkó, Magdaléna Vencelová, Jozef Lenický, Jozef Svitek, Miloš Kópiáry, Ing. Ladislav Lencsés, Mária Kokešová, Gabriel Lencsés, Tibor Hanák, Margita Hanáková, Imrich Sklenár, Gustáv Bobula, Tibor Lencsés, Michal Lenčేశ, Jozef Šoka

Štvrté komunálne voľby sa konali 6. a 7. decembra 2002 kde za starostu obce bol opäť zvolený PaedDr. Ján Veres-nezávislý kandidát a 9 poslancov: Emil Rábek - zástupca starostu obce, Ladislav Lencsés Ing., Michal Uher, Gabriel Lencsés, Tibor Rábek, Mária Kokešová, Ivan Števko, Margita Hanáková, Jozef Šoka

Piate komunálne voľby sa konali 2. decembra 2006 kde za starostu obce bol zvolený Emil Rábek - nezávislý kandidát a 9 poslancov: Jozef Šoka - zástupca starostu obce, Gabriel Lencsés, Ladislav Lencsés Ing., Ján Vencel, Vladimír Lovász Ing., Tibor Rábek, Vladimír Žiak Ing., Peter Lenčes Ing., Tibor Lencsés Bc.

Šieste komunálne voľby sa konali 27. novembra 2010 kde za starostu obce bol zvolený Emil Rábek - nezávislý kandidát a 9 poslancov, ich funkčné obdobie končí v roku 2014: Jozef Šoka - zástupca starostu obce, Gabriel Lencsés, Jozef Lenický, Gabriel Obráška, Ing., Vladimír Lovász Ing., Ladislav Odráška Mgr., Gabriela Hippová, Tibor Rábek, Július Morvay,

Pri obecnom úrade sú zriadené štyri odvetvové komisie:

Komisia výstavby a územného plánovania

Komisia finančná a pre správu obecného majetku

Komisia kultúry, vzdelávania a športu

Komisia ochrany verejného poriadku

OBECNÉ SYMBOLY

Dňa 8. septembra 1996 sa v miestnom kostole konala slávnostná posviacka obecných symbolov – **erb obce, pečať obce a obecná vlajka**. Erbom je vybavená pečiatka obce Horná Kráľová, v záhlaví sú ním označené úradné tlačivá a listy vydávané obecným úradom. Erb a vlajka zdobia budovy orgánov miestnej samosprávy a vnútorné priestory obecného úradu. Tiež sa môžu používať pri významných udalostiach, výročiach a sviatkoch /napr. hodoch/.

PARTNERSKÉ OBCE

Dňa 25. 8. 1996 bola v Kestúci uzatvorená Dohoda medzi samosprávami obcí – Kestúc /Maďarská republika/, Búč a Horná Kráľová.

Obec Kestúc /Keszölc/ má 2 659 obyvateľov, pričom k slovenskej národnosti sa hlási cca 9,7 %, starostom obce je Lajos Gaál. Obec Búč sa nachádza v okrese Komárno, má 1196 obyvateľov a funkciu starostu vykonáva János Szigeti. Obce významne spolupracujú hlavne na úseku kultúry, športu a školstva.

KULTÚRA

Do roku 1991 bola naša obec súčasťou strediskovej obce Sládečkovce /dnes Močenok/ a naše kultúrne stredisko bolo riadené Osvetovým strediskom, ktorého sídlo bolo v Močenku. Kultúrnych podujatí bolo ako šafránu. Po rozdelení obcí a po úspešnej rekonštrukcii kultúrneho strediska sa vytvorili priaznivé podmienky pre rozvoj kultúrneho života u nás. V tejto oblasti sme zaznamenali z roka na rok stúpajúcu tendenciu. Boli to žánrovo pestré kultúrne podujatia ako celoobecné oslavy Dňa matiek, Úcta k starším, výstavy, prednášky, divadelné predstavenia, tanečné zábavy, diskotéky, koncerty atd. Kultúrne akcie sa konali pod vedením Soni Mésárošovej neskôr Moniky Vörösovej, Kataríny Šerešovej a v súčasnosti je vedúcou miestneho kultúrneho strediska Marta Lovášová.

Kultúrny život nesporne obohacujú tri divadelné súbory, ktoré nám každoročne pripravujú hodnotné predstavenia. Už viac ako 80 rokov pracuje v našej obci najstarší divadelný súbor MO Csemadok-u. Pre svojich divákov odohrajú vždy kvalitné divadelné hry. Snáď ani netreba pripomínať skvelé herecké výkony účinkujúcich, spokojné a vďačné hľadisko v kultúrnom dome. Režisérkou súboru je Mária Kokešová. Mládežnícky divadelný súbor „DESAŤ“ pracuje už dvanásť rokov. Jeho zakladateľom a vedúcim bol pán Jozef Lenický. Málokto veril,

že vtedy ešte deti nám budú pripravovať krásne a zaujímavé divadelné predstavenia. Nikdy svojich priaznivcov nesklamali, do každého predstavenia vložili všetko – srdce a dušu. Odmenou im bola radosť a zábava nielen u domáceho publika, ale aj v susedných obciach, v meste Šaľa a Nitra. Po desiatich rokoch je na poste vedúceho súboru a zároveň aj režiséra Ing. Tomáš Lencsés. Do tretice je to Kráľovský detský dramatický súbor pri ZŠ s MŠ. Aj on sa môže pochváliť mnohými krásnymi a úspešnými predstaveniami, ako napr. rozprávky s prvkami bábkového divadla, rozprávkové hry alebo muzikály, ktorými potešili nielen divákov v našej obci, ale aj v okolí. Je to zásluha mnohých pedagógov napr. v minulosti pani učiteľky Anny Lenickej a Mgr. Veroniky Holubkovej, v tomto období Mgr. Vlasty Báležovej či Mgr. Kataríny Porhajášovej a samozrejme zásluhou šikovných „detských hercov“.

V obci majú svoju tradíciu tanečné zábavy a plesy. Ich organizátormi sú prevažne miestne občianske združenia. MO Csemadok-u na začiatku roka pravidelne organizuje tanečnú zábavu Koštovku vína /Borkóstoló/, kde víno najlepšej kvality je ocenené hodnotnou cenou. Už niekoľko rokov MO Matice slovenskej pripravuje matičné plesy, ktoré sú takisto na veľmi dobrej spoločenskej úrovni. K tomuto plesu neodmysliteľne patrí súťaž o Najlepší kráľovský pagáčik. V uplynulom období organizovalo plesy aj Poľovnícke združenie Dubina alebo KDH Horná Kráľová, ktoré boli tiež veľmi populárne. Už tretí rok majú svoj ples aj naši športovci. KFC Tibi Horná Kráľová zabezpečil pre svojich hostí skvelú atmosféru a zábavu.

Obec veľmi dobre spolupracuje s miestnou Základnou školou a Materskou školou. Spoločne pripravujeme celoobecné oslavy Dňa matiek, výstavy a iné podujatia. Klub dôchodcov a miestne kultúrne stredisko každoročne pre našich starších spoluobčanov organizuje posedenie pri harmonike Októbermesiac úcty k starším alebo Fašiangy. Sála kultúrneho domu je

vždy zaplnená do posledného miesta, nechýba spev, tanec a výborné občerstvenie.

Stavanie zelených májov v našej obci bol ešte v nedávnej minulosti peknou tradíciou. V živej pamäti si ju zachovávajú tí skôr narodení spoluobčania. V snahe oživiť tento pekný zvyk na celoobecnej úrovni miestna samospráva s niektorými občianskymi združeniami vyšla s iniciatívou obnoviť stavanie Mája v obci. To sa aj podarilo a krásny Máj zdobil stred obce. Každoročne ho stavajú pracovníci obecného úradu a hasiči za účinkovania miestnych spevokolov, a za aplauzu prítomných občanov.

V priestoroch kultúrneho domu alebo v klube mladých sa inštalovalo množstvo výstav. Môžeme spomenúť niektoré *Naša obec v minulosti a dnes*, veľkonočná výstava detí z materskej školy, práce žiakov základnej školy, obrazy našich občanov Miroslava Števka alebo Martina Morvaya, Poľovné trofeje, ručné práce a dekoratívne predmety, výstava starých kníh, listín a mnohé ďalšie. Činnosť miestneho kultúrneho strediska je pestrá aj vďaka našim spevokolom – MO Csemadok-u, MO Matice slovenskej alebo krojovaný dievčenský spevokol Kráľovanky. Účinkujú na mnohých našich kultúrnych podujatiach, v susedných obciach a svojim prednesom často obohacujú bohoslužobné obrady Veľkej noci v našom kostole. Medzi najväčšie akcie v obci patria *Obecné dni – hody*, ktoré sa konajú v septembri. Stretnú sa tu naši spoluobčania, rodáci, ale aj návštevníci obce pri dobrej zábave, kvalitnom kultúrnom programe a nechýba prezentácia občianskych združení vo varení gulášu. Spravidla je to desať kotlov výborného gulášu. Na týchto oslavách sa vystriedalo množstvo folklórnych, speváckych, tanečných súborov, ľudoví rozprávači, skupiny moderného tanca atd. Po kultúrnom programe nasleduje diskozábava. Na druhý a tretí deň sú to slávnostné sväté omše, športové popoludnie a zábava pri kolotočoch. . V obci nechýba slávnosť sv. Mikuláša nielen v materskej a základnej škole, ale naša najmladšia organizácia

Zväzu zdravotne postihnutých občanov ju tiež pripravuje pre svojich členov. Najvzácnejšie a najkrajšie sviatky roka si pripomíname v kultúrnom dome Vianočnou akadémiou - programovým pásmom žiakov miestnej Základnej školy.

Našu obec od osamostatnenia sa navštívilo aj mnoho umelcov z Bratislavy. Boli to hudobno-zábavné programy, v ktorých účinkovali : Magda Paveleková, Maja Veľšicová, Michal Slivka, Jadranka, Gizka Oňová, Zdeno Sychra, Lýdia Volejníčková, Darina Laščiaková, Vladimír Dobrík, skladateľ Igor Bázlik, koncertný majster Miroslav Dudík a ďalší.

Od roku 1991 sa v obci uskutočnilo množstvo rôznorodých a úspešných kultúrnych podujatí. Želáme si, aby sa aj v budúcnosti kultúra pre všetky vekové kategórie rozvíjala, aby sme si uchovávali kultúrne dedičstvo a tradície na území našej obce.

OBECNÉ NOVINY – KRÁLOVSKÉ ZVESTI

Miestne kultúrne stredisko pri obecnom úrade vydáva od roku 1992 občasník *Kráľovské zvesti*, ktorý vychádza trikrát za rok. Šéfredaktorkou bola p. Anna Lenická až do roku 1995. V súčasnosti redakčná rada pracuje pod vedením p. Michala Lenčéša. Jej členmi sú: Marta Lovasová, Mária Kokešová, Mgr. Ladislav Odrážka a PhDr. Miriam Sklenárová.

Do jednotlivých vydání sú aktuálne zaraďované informácie z činnosti obecného zastupiteľstva, kultúry, športu, školstva, cirkevného života a pod. Občasník vychádza v slovenskom a maďarskom jazyku.

OBECNÁ KNIŽNICA

Obecnú knižnicu v Hornej Kráľovej navštevuje 111 čitateľov, z toho detských je 65 a dospelých 46. Stav knižničného fondu je 5 687 kusov, v celkovej hodnote 9 816,61 eur. Každoročne nakupujeme literatúru v hodnote cca 350,- eur. Za vedenie knižnice je zodpovedná p. Anna Venclová. Obecná knižnica je otvorená každú stredu od 10,00 hod. do 16,00 hod.

CIRKEVNÝ ŽIVOT

Väčšina obyvateľov našej obce je rímsko-katolíckeho vierovyznania. Naďalej patríme do farnosti susedného Močenku. Do roku 1994 naši veriaci prichádzali na bohoslužby do farského kostola sv. Klimenta v Močenku. V apríli 1990 posvätil základný kameň kostola Narodenia Panny Márie sv. otec Ján Pavol II. V tomto roku bola začatá výstavba nášho nového kostola. Posviacka kostola bola vykonaná 11. septembra 1994 nitrianskym sídelným biskupom Jánom Chryzostomom Korcom.

Správcami farnosti v tom čase boli:

P. Juraj Dolinský, SJ – 1.3.-30.9. 1990

P. Pavol Kruták, SVD – 1.10.1990 –30.6.1992

P. Peter Dušička, SVD – 1992-1994

P. Peter Dikoš, SVD – 1994-1996

P. Michal Baláž – 1996-1997

Mgr. Alexander Staník – 1997-2001

Mgr. Jozef Černák – 2001 až po súčasnosť.

Sväté omše v našom kostole sú trikrát počas pracovných dní, z toho jedenkrát v maďarskom jazyku a v nedeľu dopoludnia dve sv. omše v slovenskom a maďarskom jazyku.

Deň posviacky kostola je zároveň dňom obecných hodov.

OBYVATEĽSTVO

Z archívov a historických listín sa dozvedáme, že pôvodné obyvateľstvo obce patrí k maďarskému etniku. Je prevažne rímsko-katolíckeho vierovyznania. Obyvateľstvo slovenskej národnosti sa z veľkej časti prisťahovalo zo susedných obcí, predovšetkým z Močenku, následkom sobášov. Tento jav bol dôsledkom toho, že slovenská národnosť začala postupne v obci prevažovať. Prvý známy údaj o počte obyvateľov je z roku 1794, kedy mala obec 620 obyvateľov. O národnostnom zložení obyvateľov sa dozvedáme až zo štatistiky v roku 1890. Z tejto vyplýva, že z počtu obyvateľov 1109 je 140 Slovákov. Podľa údajov zo sčítania ľudu, domov a bytov počet a zloženie obyvateľov v obci je nasledovné:

Počet obyvateľov:

Rok	počet obyvateľov	muži	ženy
1991	1933	977	956
2001	1916	975	941
2011	1881	949	932

Národnostné zloženie:

Rok	slov.	maď.	česká	rusínska	srbská	rómska
1991	1416	507	7	1	0	0
2001	1555	346	6	0	0	0
2011	1615	242	5	1	1	0

Občania podľa náboženského vyznania:

Rok	rím.-kat.	evanjel.	gréckokat.	reform. cirkev	bez vyzn.	nezis-tené
1991	1790	0	0	0	0	79
2001	1825	4	2	1	67	17
2011	1767	4	2	2	57	49

ŠKOLSTVO

Prvá škola v obci vznikla v roku 1887. Odvtedy škola viackrát zmenila svoje miesto až do roku 1962, kedy 1. septembra bolo zahájené vyučovanie v novovybudovanej 9-triednej budove terajšej školy. Vyučovacím jazykom prvej školy bol maďarský jazyk. V roku 1926 bola zriadená trieda s vyučovacím jazykom slovenským. Od 1. septembra 1985 sa v obci vyučuje len v slovenskom jazyku.

V školskom roku 2010/2011, presne 5. júna 2010 začala rozsiahla rekonštrukcia budovy školy. Realizáciou projektu došlo ku kompletnému zatepleniu stien budovy, k vybudovaniu sedlovej strechy, k výmene okien a vchodových dverí za plastové, k výmene rozvodov vykurovania, vody, kanalizácie, elektriny. Vykonala sa generálna oprava plynovej kotolne, WC s umyvárňami, obnovila sa maľovka a nátery v celej budove. V lete 2012 sa upravilo aj okolie školy vysadením nových rastlín, stromov a zasiatím trávy. Takto vynovená škola v roku 2012 dôstojne oslávila 50. výročie otvorenia.

Okrem toho v lete 2010 sa v areáli školy vybudovalo multifunkčné ihrisko s umelou trávou.

V súčasnosti základnú školu navštevuje 175 žiakov a materskú školu 50 detí.

V roku 2007 sa základná a materská škola zlúčili a vznikla Základná škola s materskou školou Horná Kráľová. Riaditeľom školy je PaedDr. Roman Urbánik, zástupkyňou pre základnú školu je Mgr. Katarína Chrenková a zástupkyňou pre materskú školu je p. Mária Veresová.

V základnej škole fungujú dve triedy školského klubu detí. Stravovanie detí základnej aj materskej školy zabezpečuje školská jedáleň. Vďaka obecnému úradu bola v lete 2012 vykonaná prístavba a rekonštrukcia kuchyne.

ŠPORT

Šport v našej obci od roku 1993 nadväzuje na tradície založené pred týmto rokom. Najúspešnejším a masovo najvyz-

návanejším športom v našej obci je určite futbal. História tohto športu v našej obci sa začala rozvíjať v roku 1934, keď bola založená telovýchovná jednota s názvom „Kráľovský športový klub“. Na čele vtedajšieho vedenia bol Dezider Lešš. Medzi najväčší úspech radíme postup do krajskej I. B triedy. V 90 – tich rokoch naše mužstvo postúpilo do I. A triedy. Odvtedy hráme nepretržite krajskú súťaž, či už to bola piata liga alebo štvrtá. V súťažnom ročníku 1996/97 sme prvýkrát v histórii postúpili vďaka reorganizácii do štvrtej ligy skupiny Nitra.

V súčasnej dobe hrá náš seniorský tím v piatej lige juh, trénerom je Ladislav Kokeš ml.

Pri výpočte úspechov nášho seniorského mužstva nesmieme zabudnúť ani na turnaj o pohár firmy TIBI, ktorý sa koná každoročne v Šali a náš klub je jeho spoluorganizátorom. Zúčastňujú sa ho takmer všetky obce z okresu Šaľa. V trinásť ročnej tradícii sa nášmu tímu podarilo vyhrať túto trofej štyrikrát.

Futbalový klub však netvorí iba seniorský tím, ale aj mládežnícke mužstvá. U dorastencov evidujeme ako najväčší úspech postup z okresnej súťaže do piatej ligy v roku 1999. Zverenci trénera J. Dičéra spečatili svoj postup v kvalifikácii v Poľnom Kesove. V roku 2008 sa im podarilo postúpiť dokonca do štvrtej najvyššej súťaže. Pri trénerskom kormidle bol Ladislav Kokeš ml. Podarilo sa im v tejto neľahkej súťaži zotrvať dva roky, potom sa výbor rozhodol zaradiť dorastenecké mužstvo opäť do okresnej súťaže. Dorastenci si zaknihovali jedno víťazstvo na halovom turnaji, konkrétne v Nitre o pohár ObFZ, ktorého sa zúčastňujú pravidelne mužstvá z takmer celého okresu Nitra. Obdobného turnaja, ale v žiackej kategórii sa zúčastňujú aj naši žiaci, v roku 2013 si vybojovali druhé miesto. Ďalší významný úspech prišiel pre našich žiakov roku 2003, keď postúpili do krajskej súťaže, ktorú v ročníku 2004/2005 a potom aj v ročníku 2006/2007 dokonca vyhralo. FK tvorí aj prípravka. Najmladší chlapci mávajú pravidelné tréningy, či už je to v telocvični alebo na

ihrisku. V letných mesiacoch hrávajú prípravné zápasy a zúčastňujú sa aj turnajov. Mladé talenty sú tak podchytené už od najmladšieho veku.

S pribúdajúcim časom sa zveľaďoval aj areál futbalového ihriska. V súčasnosti ho tvorí trávnaté ihrisko, hospodárska budova, tribúna, večerné osvetlenie. Všetky tieto súčasti boli vybudované ešte pred rokom 1990, ale ich rekonštrukcia a renovácia prebiehala aj po tomto roku. Napríklad sa zrenovovali sociálne zariadenia alebo striedačky. Za pomoci obecného úradu bolo na štadióne vybudované pódium s provizórnym tanečným parketom, ktoré sa využíva najmä počas hodových osláv, ale aj pri obľúbených tanečných zábavách. Pri týchto príležitostiach sú samozrejmosťou aj priestory pre bufet. V nedávnej dobe prišlo na štadióne k ďalším významným zmenám, keď sa vybuďovalo umelé zavlažovanie, ktorú prispeje k lepším tréningovým a zápasovým podmienkam hráčov a zároveň uľahčuje práce pri polievaní. Okrem toho prišlo aj k renovácii centrálného kúrenia. K areálu ihriska patrí aj detské ihrisko, ktoré bolo vybudované vďaka projektu z Via Romanum. Táto stavba je určená najmä pre mladšie ročníky, ktoré tu nájdú vyžitie. Pri všetkých týchto akciách boli nápomocní aj samotní hráči a členovia výboru, ktorí strávili na ihrisku množstvo hodín na brigádach.

V športovom dianí v našej obci patrí medzi najvýznamnejších činníkov Ladislav Kokeš, prezident futbalového klubu. Samotnému KFC predsedá viac ako 20 rokov. Za ten čas dosiahol s našim mužstvom množstvo úspechov. Cenné je najmä to, že tieto výsledky sa dosiahli za minimum finančných prostriedkov, ale poctivou prácou založenou na čestných medziľudských vzťahov a rodinným zázemím. Svojou mentorskou prácou, mravenčím úsilím, svedomitosťou je príkladom pre celú generáciu futbalu v obci.

Pri futbale treba spomenúť aj takzvaný medziuličkový turnaj. Ide o podujatie, kde je aktívna každá ulica v obci a postaví

svoje futbalové mužstvo. Odohralo sa sedem ročníkov. Účastníci hodnotili kladne každý jeden z nich. Turnaj má aj iný rozmer, stretnú sa na ňom viacerí známi, aj bývalí občania (mužstvo Legionárov).

Ďalším športom, ktorý si získal obľubu u našich občanov, je tenis. K jeho prevádzkovaniu výrazne dopomohla výstavba miestnej telocvične a takisto aj multifunkčného ihriska v areáli základnej školy. Miestny nadšenci (L.Lencsés, M. Lencsés, J. Kokeš, S. Kokešová) usporiadali tri ročníky turnaja o pohár KTC, na ktorom hralo pravidelne 16 tenisových hráčov nielen z našej obce, ale aj širokého okolia. Spomínaná výstavba telocvične výraznou mierou zvýšila záujem detí o šport a napomáhala ich. jedným z takýchto športov je aj hádzaná. Najmä mladé dievčatá získali prvé skúsenosti s týmto športom vďaka tréningom v telocvični, ktoré neskôr zúročili v súťažných zápasoch za svoje mužstvá.

Spolupráca s Duslom Šaľa na báze plavárne, ktorú navštevovali najmä žiaci základnej školy, priniesla svoje ovocie najmä pri plaveckých súťažiach, ktorých sa zúčastňovala aj naša škola a odniesla si z nich niekoľko cenných úspechov.

VÝSTAVBA OBCE

VÝSTAVBA KOSTOLA

Kostol je moderné architektonické dielo. Základný kameň kostola posvätil Svätý Otec Ján Pavol II. 30. apríla 1990 vo Vajnoroch. Výstavba začala 13. októbra 1990 a bola ukončená v auguste 1994.

Rozloha kostola je 650 m², maximálna kapacita 1 050 miest, z toho 260 miest na sedenie v hlavnej chrámovej lodi a 120 na chóre.

Kostolná veža má tvar písmena M, ktoré vystihuje meno patrónky kostola. Finančné náklady podľa pôvodného projektu na celú výstavbu predstavovali cca 12 mil. Sk. Pri realizácii výstavby sa preinvestovalo 6,5 mil. Sk vrátane interiéru.

V roku 1993 stavba kostola dostáva už výraznú podobu. Na dokončenú vežu bol osadený 7,5 m vysoký nerezový kríž - dar firmy Midop. Strecha veže je zhotovená z netradičného laminátu o čo sa postarala firma Test.

7. novembra 2003 sa konala vysviacka zvonov ktoré sú tri. Uliali ich vo zvonárskej dielni Jozefa Dytrycha v Brodku u Přerova.

V auguste 1994 sa dokončilo zariadenie interiéru: Kaplnka Božského srdca-plastika s božím hrobom v predsieni vo výklenku na priečelí obradnej siene- patrónka kostola Panna Mária, štrnásť plastik Krížovej cesty po oboch stranách obradnej siene, tri plastiky pod orgánom. Drevorezby sú zhotovené z lipového dreva, autorom je majster PaedDr. Miroslav Polák z Nitry. Oltár, kazateľnica, krstiteľnica sú zhotovené z carrarského bieleho mramoru firmou ASTA v Nitre. Organ vyrobila talianska firma Genn.

Slávnostnú posviacku kostola vykonal otec Ján Chryzostom kardinál Korec dňa 11. Septembra 1994.

Nech tento Boží dom prinesie rozkvet a požehnanie náboženského a rodinného života v Hornej Kráľovej.

SKLÁDKA TUHÉHO KOMUNÁLNEHO ODPADU

História výstavby skládky siaha ešte do obdobia roku 1990, keď po odčlenení od bývalej obce Sládečkovce, získala naša obec opäť samostatnosť a jedným zo vzniklých problémov bola i likvidácia komunálneho odpadu z obce. Práve v tomto období novokonštituované obecné orgány prijali dokument Programu rozvoja obce do nastávajúceho desaťročia. Medzi priority tu boli zaradené: výstavba celoobecného vodovodu, plynifikácia obce, výstavba kostola, rekonštrukcia a prístavba kultúrneho domu, dostavba a oprava miestnych komunikácií a chodníkov a výstavba skládky tuhého komunálneho odpadu.

Keďže vývoz odpadu na skládku do obce Močenok, kde sme tento do odčlenenia uskutočňovali, bol prevádzkovateľom časove obmedzený, prijali sme zámer výstavby vlastnej skládky. Ako najvhodnejšia lokalita bola schválená Orecháreň v extraviláne katastra obce. Projekt účelovej skládky, zohľadňujúci náročné požiadavky na tvorbu a ochranu životného prostredia, bol spracovaný operatívne a následne v r. 1992 sa započalo s jeho realizáciou. Ťažisko spočívalo v náročných zemných prácach a úpravách terénu telesa budúcej skládky. V tomto, mimoriadneho pochopenia sa nám dostalo od vtedajšieho ministra vnútra SR gen. pluk. Ing. Jozefa Tuchyňa. S jeho súhlasom vojsko ministerstva vnútra z VÚ Malacky v rámci výcviku /výkonnými mechanizmami/ bezplatne vykonalo rozsiahle zemné práce na skládke. Konečná úprava a ostatné odborné práce boli zadané firme Ekostav Nitra. Prístupovú cestu z obce na skládku vybudoval obecný úrad so svojimi pracovníkmi. Aktívnu materiálnu pomoc nám poskytli a.s. Duslo Šaľa /cestné panele/, ATOS Sereď a PD Močenok /mechanizmy/.

Táto náročná ekologická stavba sa realizovala v investorstve obecného úradu. Jej celková finančná hodnota predstavuje čiastku 12,5 miliónov Sk. Skutočné náklady na stavbu činili 5,7 milióna Sk. Štátny fond ŽP a Ministerstvo financií SR nám poskytli dotáciu v sume 2,3 milióna Sk.

Po úspešnom kolaudačnom konaní OÚ- odbor ŽP v Šali vydal dňa 1.3.1997 súhlas na skúšobnú prevádzku skládky na dobu 6 mesiacov.

Na skládke bol umiestnený komunálny odpad najmä z našej obce a z obcí Močenok a Hájske v celkovej kapacite 70 000 ton odpadu.

Slávnostné otvorenie skládky TKO sa konalo 17. Júla 1997 prestrihnutím pásky ministrom životného prostredia Ing. Jozefom Zlochom, CSc.

Od októbra 2007 prevádzkovala skládku komunálneho odpadu nitrianska firma ENVI-GEOS s.r.o., s ktorou obec

podpísala nájomnú zmluvu. Životnosť skládkovacej kazety skončila dňa 15.07.2009 kedy sa skládka tuhého komunálneho odpadu uzatvorila a následne sa vykoná „Rekultivácia skládky“.

TELOCVIČNA

K prioritným stavbám realizovaných v roku 1996 patrili objekt telocvične. Jej investorom je obecný úrad, predpokladané

investičné náklady sú 7 500 000,-Sk, doba výstavby sú 3 roky.

Športová hala má rozmery 32 x 16m, k nej prevádzkovo nadväzujú sociálne zariadenia s rozmermi 16x12m, a to : umyvárne, WC, sprchy, kabinet, sauna s rehabilitáciou

a komunikačné priestory.

Skutočné náklady na stavbu boli 4 milióny korún, stavba sa stavala svojpomocne a kolaudácia telocvične bola 9.11. 1999.

Akt oficiálneho sprevádzkovania stavby telocvične prestrihnutím pásky vykonal štátny tajomník MŠ SR p. László Szigeti dňa 8. Decembra 1999, ktorý vysoko ohodnotil odovzdanú stavbu , ktorá organicky zapadá do krásneho komplexu základnej a materskej školy.

KULTÚRNY DOM

V polovici mája 1996 sa začali práce na výmene opotrebovanej a poškodenej podlahy v kultúrnom dome. Stará dlážka bola

odstránená, uložil sa podkladový betón, osadil sa nový parketový povrch. Úpravy sa vykonali aj v ostatných priestoroch vrátane klubovne.

V septembri roku 1996 sa práce ukončili a kultúrny dom bol daný do prevádzky.

V roku 2004 sme získali z Ministerstva financií SR 250 000,- Sk z čoho sme opravili krov a vymenili strešnú krytinu. Následne v roku 2005 sa pristúpilo k modernizácii vnútorného interiéru, kde sa vymenila elektroinštalácia, prebudovali sa sociálne zariadenia, obnovili sa parkety, obloženia stien a nátery.

Okrem týchto náročných akcií sa v obci obnovili chodníky a v časti Malá Kráľová dobudovali miestne komunikácie. Taktiež stará zvonica so obliekla do nového šatu, bola na nej obnovená fasáda.

DOM SMÚTKU

V roku 2000 bola naplánovaná úprava a rekonštrukcia cintorína a domu smútku.

Jedná sa o výmenu starého rozhlasového zariadenia za nové, vymenilo sa poškodené rozvodné vodovodné potrubie

a rozšírilo sa do časti nového pohrebiska. Plocha pohrebiska sa v strede rozdelila vybudovaním chodníka zo zámockej dlažby ku ktorému sa obojstranne osadili parkové lavice. Pozdĺž cesty od vstupu do stredu cintorína

sa inštalovali parkové osvetľovacie telesá účelové slúžiace pri večernej prevádzke domu smútku. Vykonala sa tiež oprava dreveného obloženia domu smútku a obnova jeho ochranného náteru.

Na miestnom cintoríne sa v roku 2005 prebudovala komunikácia v úseku od domu smútku po začiatok cintorína v šírke 3m kde sa uložila zámková dlažba.

Pre zvýšenie štandardu pohrebných obradov sa pristúpilo k modernizácii domu smútku v roku 2011. Po zriadení nového

viackapacitného chladiaceho boxu sa pristúpilo k likvidácii vyvýšenej podlahovej časti z betónu. Vybúrila sa priečka bývalej modlitebne, a tak sa vytvorila jedna miestnosť s plošnou výmerou 50 m². Schátralé okná boli nahradené novými plastovými oknami, opravili sa vchodové dvere do budovy. Obradnú sieň zdobí moderná svetlá dlažba, stropné osvetľovacie telesá a nástenná olejomaľba od pána Jána Stachu z Močenku. Vybudovaný a zmodernizovaný interiér domu smútku 20. mája.2011 znovu posvätil vd.p. farár Mgr. Jozef Černák.

ROK 2002 ČOV A KANALIZÁCIA

V roku 2001 sme začali budovať ČOV pre našu obec. Po rozhodnutí OZ nerealizovať pôvodný projekt odkanalizovania obce spoločným zberačom s obcou Močenok do ČOV a.s. Duslo Šaľa. Nový projekt s vlastnou čistiarnou vypracovala špecializovaná projekčná firma BIOKOMPAKT Bratislava s celkovým realizačným nákladom 47 mil.Sk. Konkurz na dodávateľa stavby vyhrala a.s Vodomont Šaľa. Táto i za pomoci pracovníkov obce a dodávateľa technologickej časti BIOKOMPAKT-u Bratislava stavbu zrealizovala za necelé tri roky s celkovým finančným nákladom 11 905 380,-Sk. Z toho ČOV bola financovaná čiastkou 8 233 980,-Sk včítanie dotácie z Fondu životného prostredia SR vo výške 1 200 000,-Sk a prvá etapa kanalizácie v dĺžke 1 200m sa vybuďovala za 3 671 390,-Sk bez štátnej dotácie.

Kanalizačná časť i s dvomi prečerpávacími stanicami na trase / pri artézskej studni a pri štadióne/ bola financovaná z obecného rozpočtu včítanie poskytnutého úveru na stavbu bankou DIPEX, býv. Prvá kom. Banka vo výške 2,5 mil. Sk.

Vybudované dielo slávnostne dal do užívania minister životného prostredia SR pán László Miklós dňa 11.12.2003.

Následne v roku 2004 sa pristúpilo k budovaniu kanalizačných prípojok k rodinným domom a verejným budovám obec obdržala štátnu dotáciu 800 000,-Sk z ktorej sa v priebehu roka vybuďovalo 30 prípojok.

V rámci projektu „Stavba systému odpadových vôd v regióne Šaľa“ 26. apríla 2005 položili v Šali základný kameň stavby kanalizačnej siete a rekonštrukcie dvoch čistiární odpadových vôd, ktorej akcie sú financované z Európskeho fondu ISPA a má hodnotu 40 mil. Sk. Dodávateľom stavby je firma SKANSKA z Prievidze.

V rokoch 2006-2007 firma SKANSKA realizovala celoplošné dokončenie obecnej kanalizácie s odvedením odpadových vôd do ČOV Šaľa-Veča.

V mesiaci november 2007 prebehlo na túto stavbu kolaudačné konanie kde následne firma SKANSKA odovzdala vybudované dielo budúcemu prevádzkovateľovi ZsVS a.s. Nitra. V jarňých mesiacoch 2008 sa začali budovať kanalizačné prípojky do domácností. Celkovo v našej obci je napojených 450 domácností.

NADSTAVBA OBECNÉHO ÚRADU

V mesiaci jún 2007 sa prišlo k rekonštrukcii obecného úradu, na ktorú obec dostala dotáciu od Ministerstva financií

SR vo výške 300 000 Sk. Vytvorilo sa 5 kancelárskych miestností, zasadačka, sekretariát a pracovňa starostu. Došlo k výmene okien za plastové, k zníženiu a zatepleniu stropu, úprave podláh, k rekonštrukcii ústredného kúrenia, k obnove maľovky a pod. Hodnota investičnej akcie bola 600 000 Sk.

V závere I. polroka 2009 sa zahájili práce na výstavbe 6-tich nájomných bytov v rámci nadstavby na budove obecného úradu v investičnom náklade 246 519,- eur.

Vybudovalo sa nové zastrešenie objektu, zateplenie, výmena okien za plastové, obnovila sa fasáda celej budovy.

Postupne sa stavbárske práce presunuli do interiéru, kde v zimnom období roku 2009 prebiehla výstavba nových bytov s kompletným príslušenstvom zložením: 1 trojizbový byt, 4 dvojizbové a 1 jednoizbový byt.

Dodávateľom stavby bola SI – Staving s.r.o. Rudina, stavba sa skolaudovala 21.5.2010 slávnostným prestrihnutím pásky.

DETSKÉ IHRISKO

S prácami na budovaní detského ihriska sa začalo v roku 2008. Kde stavba ihriska za začala stavbou oplatením a rozdelila sa

na dve etapy.

Prvá etapa sa začala budovať pre deti vekovej kategórie do 12 rokov a druhá etapa pre deti staršie ako 12 rokov.

Na oplatenom detskom ihrisku je pieskovisko pre malé deti, preliezačky a hojdačky rôzneho

druhu a upravené chodníky zo zámockej dlažby, prístrešok, lavičky a iné rôzne hojdačky.

Celková hodnota vybudovaného diela činí: 250 000 Sk, pričom práce na detskom ihrisku realizovali pracovníci obecného úradu z vlastných radov.

NÁJOMNÉ BYTOVÉ DOMY 8+12 B.J.

6. mája 2008 sa na stavenisku uskutočnila slávnosť polozenia

základného kameňa bytoviek za prítomnosti občanov, poslancov, starostu obce a pozvaných hostí. Akt polozenia pamätnej tabule vykonal zástupca Ministerstva výstavby SR Ing. Štefan Škríp. Ďalší prítomní hostia,

a to pracovníci Štátneho fondu rozvoja bývania v Bratislave, v zastúpení Ing. Miroslava Kašubu, Krajského stavebného úradu v Nitre, Oblastného úradu ŽP v Nitre a zástupcovia dodávateľskej firmy EUROFRAM a.s. Skalica spolu so starostom obce historickým murárskym kladivom poklopali pamätnú tabuľu.

Stavba dvoch blokov 8+12 b.j. predstavuje 30. 973 336 Sk, v ktorej je zahrnutá aj stavba prístupových komunikácií, chodníkov a inžinierskych sietí.

Časovú realizáciu bytoviek projekt riešil v termínoch: od máj 2008 – ukončenie – október 2009. Bytovky boli slávnostne odovzdané nájomníkom do užívania 18.2.2010.

MULTIFUNKČNÉ IHRISKO 2010

S výstavbou multifunkčného ihriska sa začalo v roku 2010. Stavba je situovaná v areáli ZŠ vedľa už prevádzkovanej telocvične. Hracia plocha je v rozmeroch 40x20 m vybavená mantinelovým systémom výšky 1 m, ochranné siete sú vysoké 2,870 m. Povrch ihriska je multifunkčný umelý trávnik z polyetylénu, zelenej farby. Ihrisko je vybavené večerným osvetlením. Dodávateľom stavby multifunkčného ihriska a jeho vybavenosti bola firma ADARA Slovakia s.r.o. Hlohovec.

Výška finančných nákladov stavby je 63. 068,45 eur. Stavba bola daná do prevádzky v letných mesiacoch roku 2010.

REKONŠTRUKCIA BUDOVY ZŠ 2010

V roku 2010 obec prikočila k „Modernizácii a zvýšenie energetickej efektívnosti základnej školy Horná Kráľová“ na ktorú obec dostala nenávratný finančný príspevok z Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR vo výške 560 191eur.Dodávateľom

stavby bola firma FKL a brat, spol. s r.o. z Ludaníc.

Celkové oprávnené náklady predstavujú sumu 589 675eur.

S rozsiahlou rekonštrukciou budovy ZŠ sa začalo 5. júna 2010. Práce vyvrcholili hlavne počas letných prázdnin a pred zahájením nového šk. roka.

Ako prvá bola riešená plochá strecha budovy. Medzi tým odstránenie podláh na prízemí, tepelná izolácia a polozenie nových podláh. Ďalej bol vyriešený vstup do podkrovia. Došlo ku kompletnému zatepleniu stien budovy školy, k výmene okien a vchodových dverí za plastové, k výmene rozvodov vykurovania, vody, kanalizácie, elektriny, GO dostala plynová kotolňa, WC s umyvárňami, obnovila sa maľovka a nátery v celej budove.

Ukončovacie práce boli dodávateľ stavby naplánoval tak, aby vnútorné priestory školy boli k dispozícii k zahájeniu nového školského roka, čo sa aj dosiahlo. V posledných krokoch rekonštrukcie prišli na rad bezbariérové vstupy, plošina pre vozíčkarov, vybavenie počítačovej triedy a doplnenie jazykového laboratória výpočtovou technikou. V poslednom rade sa urobili vonkajšie úpravy areálu školy, vybudovalo sa zastrešenie chodníka zo ZŠ do telocvične.

Ukončenie rekonštrukcie ZŠ bolo 31.12.2010.

ÚZEMNÝ PLÁN OBCE

V mesiaci júl 2009 sme získali dotáciu z Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR vo výške 8 532eur.

Celkové oprávnené náklady predstavujú sumu 11 850eur.

Územný plán obce Horná Kráľová spracoval Ateliér urbanizmu a architektúry v Nitre pod vedením Ing. arch. Michala Borguľu, PhD. v termíne september 2009. Schválený bol obecným zastupiteľstvom dňa 9.10.2009 uznesením č.4-IX.-OZ/09.

Odteraz sa výstavba a rozvoj obce bude riadiť územným plánom, ktorý v októbri schválilo OZ s časovou platnosťou do roku 2020. Je záväzný pre všetky fyzické a právnické osoby, investorov, stavebníkov, pre samosprávu a štátne orgány. ÚPN

obce rieši územie intravilánu obce na ploche 114,9847 ha pre výhľadový počet obyvateľov 2043 v roku 2020.

MODERNIZÁCIA BUDOVY MŠ

V priebehu roka 2011 sa pristúpilo k rozšíreniu priestorov MŠ formou prístavy. Ide o nový stavebný objekt s plošnou výmerou 115 m². Stavba rieši zriadenie a vybavenie prevádzkových miestností škôlky účelovým sociálnym zariadením pre personál, rozšíreniu kuchynského komplexu, zariadením skladu suchých potravín, archívnych priestorov a rekonštrukciu kotolne. Práce na prístavbe boli ukončené v máji 2012.

Stavba sa realizuje vo vlastnej réžii, pracovníkmi a odborníkmi obecného úradu. Finančne je dotovaná z prostriedkov rozpočtu obce.

NOVÝ INFORMAČNÝ SYSTÉM

V našej obci sa v roku 2011 úspešne realizoval projekt s názvom Nový informačný systém v obci Horná Kráľová. Cieľom projektu bolo zabezpečiť vyššiu informovanosť občanov a návštevníkov o názve ulíc, zariadení a inštitúcií na území obce.

Finančné prostriedky získala obec prostredníctvom združenia obcí v našom regióne s názvom Via Románium, ktorého je členom. Rozpočet projektu bol 8.312, eur, pričom obec sa spolupodieľala 10%. Následne boli tieto informačné tabule s názvami ulíc v obci osadené.

MIESTNE SPOLOČENSKÉ ZDRUŽENIA

Činnosť spoločenských združení v našej obci patrí medzi obľúbené aktivity našich občanov. Snažia sa vhodne vyplniť a spestriť kultúrny život a záujmovú činnosť našich občanov. Svojim členom organizujú zaujímavé spoločenské akcie, podujatia a výlety. Často sa spolupodieľajú na činnosti MKS a na akciách organizovaných obcou.

POLOVNÍCKE ZDružENIE DUBINA

Poľovníctvo v našej obci má bohatú tradíciu. Jeho organizovaná forma sa datuje do povojnového obdobia. Terajšie poľovnícke združenie Dubina vzniklo v roku 1973 na princípe združenia občanov. Táto organizácia spája priateľov a milovníkov prírody a života v nej. Združenie hospodári na výmere 1579 ha, z toho je 1386 ha ornej pôdy, 107 ha trvalých trávnych porastov, 75 ha lesnej pôdy a 19 ha vodnej plochy. PZ susedí s poľovnými združeniami Hájske, Močenok, FARM s.r.o., Šoporňa a Jarok. Predsedom PZ je Alexander Lenčes, tajomník Marián Straňák, poľovný hospodár Juraj Mikle, finančný hospodár Ing. Marek Móry, kynologický referent Juraj Rábek a kontrolór Karol Rábek.

Povinnosť starať sa o zver vyplýva poľovníkom priamo zo zákona o poľovníctve. V zimnom období to znamená pravidelné prikrmovanie. Poľovné združenie má v prenájme poľnohospodársku pôdu, kde si svojpomocne dorába vlastné kvalitné jadrové a objemové krmivá. Časť krmiva si však musia zakúpiť. Každý člen má na starosti bažantí zásypec a krmelec – pre srnčiu zver, ktoré pred zimou opraví, doplní a následne počas celej zimy dopĺňa. Žiaľ pytliactvo je ešte v našej obci stále prítomné. Nastražené oká sú nočnou morou poľovníkov. O to je väčšia úloha poľovníctva – chrániť, kŕmiť, zazverovať a vylepšovať genofond v revíri.

MIESTNA ORGANIZÁCIA ZVÄZU ZDRAVOTNE POSTIHNUTÝCH OBČANOV

Občianske združenie Miestna organizácia zdravotne postihnutých občanov v našej obci vyvíja činnosť už piaty rok s 90 člennou členskou základňou. Má trojčlenný výbor, na čele združenia je predsedkyňa p. Jolana Ristová, podpredsedkyňou je p. Magdaléna Vencelová a funkciu pokladníčky zastáva p. Gabriela Hippová.

V rámci činnosti pomáhajú občanom s telesným postihnutím pri riešení sociálnych, ekonomických, psychických, a spoločenských záujmov.

Členovia sa každoročne zúčastňujú na rehabilitačno-ozdravovacích pobytoch, čím prispievajú k udržiavaniu alebo zlepšovaniu zdravotného stavu, ako telesnému tak aj duševnému. Zámerom týchto pobytov je umožniť začlenenie občanov s telesným postihnutím do spoločnosti a zabezpečiť im čo najlepšiu dosiahnuteľnú kvalitu života s najvyššou možnou mierou nezávislosti, samostatnosti, sociálnej integrácie, osobného zadosťučinenia a ľudskej dôstojnosti. Okrem týchto sociálno-rehabilitačných akcií občianske združenie organizuje i kultúrno-spoločenské podujatia ako sú : návšteva divadelných predstavení, vianočné benefičné koncerty, vianočné trhy v Györi, výročné členské schôdze s kultúrnym programom a pohostením alebo oslava sviatku sv. Mikuláša s kultúrnym programom.

SLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ

Činnosť miestneho spolku SČK bola obnovená vo februári 1997 s 35 darcami krvi. Predsedníčkou je Alžbeta Lencséssová. Prioritou členov spolku je darovať krv pre záchranu ľudského života. Najskôr sa naše aktivity zameriavali na získavanie darcov a darovanie krvi predovšetkým na hematologicko-transfúznom oddelení v Nitre, neskôr v Galante a v Bratislave. Postupne sa počet členov ako aj aktivity spolku červeného kríža rozrastali. V súčasnosti sa organizuje darovanie krvi v miestnom kultúrnom dome pre HTO Nové Zámky.

Pre žiakov základnej školy organizovali napríklad prednášky „Čo vieš o prvej pomoci“, spolupracovali na realizácii programu „Zdravá škola“, pripravovali žiakov na súťaž mladých zdravotníkov a pripravili prednášku o prvej pomoci pre obyvateľov obce v spolupráci s pracovníkmi ČK z Galanty. Spolok má v súčasnosti 50 členov, pre ktorých ako odmenu za darovanie krvi organizujú rôzne podujatia, či už je to táborák na futbalovom ihrisku, návšteva Divadla A. Bagara v Nitre, jednodňové výlety za krásami Slovenska alebo tanečnú zábavu-Majáles.

Darovať krv je vysoko humánny čin pre tých, ktorí to nutne potrebujú. Členom MS SČK sa stal tento čin už samozrejmosťou. Svedčí o tom aj množstvo držiteľov zlatej, striebornej a bronzovej Janského plakety.

Nositelia zlatej Janského plakety sú :Jozef Lencsés, Michal Kostka, Michal Šoka, Jozef Šoka, Jozef Galbavý, Gabriel Galbavý, Václav Harabiš, Jozef Hipp, Mária Kokešová, Ivan Turner, Oľga Laurenčíková, Ladislav Lovás, Vladimír Siládi.

Držiteľom diamantovej Janského plakety je *Michal Karlubík*.

DOBROVOĽNÝ HASIČSKÝ ZBOR

Dobrovoľný hasičský zbor pracuje v našej obci už niekoľko rokov. Zmien na poste predsedu bolo viacero. V rokoch 1994-1998 bol predsedom p. Július Mészároš, od roku 1998 - 2000 p. Pavol Lenčéš, od roku 2000 – 2001 p. Karol Jaroš st., od roku 2001- 2011 p.Štefan Sýkora a v súčasnosti je to p. Jozef Lenický. DHZ má 30 členov. Členovia hasičského zboru sa zúčastňujú na cirkevných, obecných a kultúrnych podujatiach v uniformách napr. ako čestná stráž. Člen zboru Štefan Sýkora sa pravidelne zúčastňuje na okresných a krajských súťažiach ako rozhodca. DHZ má vo výbave: hasičskú striekačku PS – 12, kompletnú výbavu na vodný útok /t.j. hadice, rozdeľovač, prúdnice/. Z obecných hydrantov sú schopní hasiť vlastne celú obec. V roku 2011 členovia zboru postúpili v okresnej súťaži /vodný útok, štafeta/ do krajského kola.

MO MATICE SLOVENSKEJ

Miestna organizácia Matice slovenskej v Hornej Kráľovej bola založená 29.11.1996. Eviduje 38 zakladajúcich členov. Jej predsedom je Ing. Vladimír Lovász.

Činnosť je zameraná na pozdvihnutie a rozvoj slovenskej kultúry. Za týmto účelom bol založený aj spevácky súbor pod vedením p. Alžbety Sklenárovej. Svojimi piesňami spestruje kultúrno-spoločenské podujatia v obci. Svoj repertoár rozširuje nielen o piesne svetské, ale i cirkevné, čím sa snaží pozdvihnúť úroveň chórového spevu v miestnom kostole,

pohrebov a svadieb. Členovia Matice slovenskej sa podieľajú na rôznych obecných podujatiach /obecné hody, slávnosť Stavania Mája, novoročný ohňostroj, Vatra zvrchovanosti atd. / už niekoľko rokov organizujú plesy alebo výstavy o histórii našej obce.

TJ KFC TIBI HORNÁ KRÁĽOVÁ

FK KFC TIBI patrí medzi najaktívnejšie občianske združenia v obci. Tvorí ho zhruba 300 členov a svoju činnosť rozvíja každý týždeň. Futbalový klub má v súčasnosti 3 mužstvá zapojené do dlhodobých súťaží: seniorské, ktoré hrá piatu ligu juh, dorast, ktorý účinkuje v majstrovstvách okresu skupiny B a žiaci hrajúci takisto majstrovstvá okresu. Aktívna je aj prípravka, ktorá sa zúčastňuje rôznych turnajov. Seniorské mužstvo účinkuje v krajskej súťaži už nepretržite 27 rokov. Prezidentom klubu je Ladislav Kokeš. Okrem neho má klub výkonný výbor, správnu a dozornú radu. Okrem športových aktivít vyvíja futbalový klub aj tie s prívlastkom mimofutbalové. Patrí medzi ne napríklad reprezentačný ples. Tento rok sa konal už jeho tretí ročník a dá sa povedať, že si získal medzi priaznivcami obľubu. Okrem toho usporadúva klub na ihrisku populárne diskozábavy. V letnom období sa koná navštevovaný letný turnaj o pohár KFC TIBI. Klub sa zapája aj do hodových osláv. V zimnom období je klub spolu usporiadateľom obľúbený a vyhľadávaný turnaj o pohár firmy TIBI, ktorého sa zúčastňujú mužstvá z celého okresu Šaľa. Družstvá KFC majú k dispozícii športový areál, ktorý pozostáva z hospodárskej budovy so šatňami a sprchami. Hráči trénujú na trávnej ploche.

Pre divákov je k dispozícii krytá tribúna. Športový areál prechádza modernizáciou, v nedávnej dobe prešlo k výstavbe umelého zavlažovania. Takisto sa zrekonštruovalo kúrenie v hospodárskej budove. Pre najmenších návštevníkov je k dispozícii v areáli aj detské ihrisko.

SLOVENSKÝ SKAUTING

Skauting v Hornej Kráľovej bol založený 1. 9.1993. Jeho zakladateľmi boli : Ladislav Straňák, Marián Pápay, Ján Vencel, Marián Lovász a Zuzana Lovászová. Vedenia sa zhostili Lucia Mondočková, Zuzana Lovászová a Martin Slamka. Terajším vodcom skautov je Ján Vencel. Začiatky sú späté s prvým náborom detí v miestnej ZŠ, kedy mali vyše 30 chlapcov a dievčat.

V roku 1994 sa na sviatok Svätého Juraja, patróna skautov, konali prvé skautské sľuby na Geríci pri zapálenej sviatočnej vatre, presne o polnoci a za doprovodu rodičov prvých sľubujúcich skautov a skautiek. Zároveň tento rok je aj významný prvým skautským letným stanovým táborom neďaleko obce Zlatno v lokalite „Veľká Paráda“ v CHKO Ponitrie. Skauti za pomoci rodičov uskutočnili zbierku šatstva, hygienických potrieb a financií pre obce postihnuté živelnou pohromou na Morave a Záhori. V roku 2003 sa začlenili pod Nitriansku skautskú oblasť a vyššiu organizačnú zložku 41. zbor T.G.Masaryka v Topoľčiankach a zároveň sa premenovali na 1. oddiel Túlavej Topánky v Hornej Kráľovej. Oddiel má k dispozícii vlastnú klubovňu v priestoroch MKS. Spolupracuje s miestnym poľovníckym združením Dubina pri odchYTE zajacov a v súťažiach mladých priateľov prírody v Trnovci nad Váhom. Tradičnou jarnou akciou je tzv. „Nečina“ v preklade „z ničoho skoro nič“, kde sa podarilo deti naučiť popri chodení po chotári obce napichávať niekoľko desiatkov prútov vŕby alebo topoľa do mokrín. A tak má možnosť každé dieťa už o rok sa pochváliť, že z ničoho nič sa niekde aj jeho pričinením objavil nový zelený stromček. Už tradičnou aktivitou je účasť vo varení skautského guláša počas obecných hodov a na štedrý deň roznos Betlehenského svetla do domácností.

Činnosť skautov v obci je zameraná nielen na ochranu životného prostredia, poznávanie prírody, ale aj na otužovanie fyzických a mravných vlastností mladého človeka.

MO CSEMADOK

CSEMADOK – Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség /Maďarský spoločenský a kultúrny zväz na Slovensku/ je organizáciou, ktorej cieľom je zachovanie a rozvoj jazyka, kultúry a tradícií maďarských spoluobčanov žijúcich na Slovensku.

Miestna organizácia v našej obci bola založená 21. septembra 1953 s počtom členov 47. Do čela prvého výboru bol zvolený Michal Lencsés. V súčasnosti má 167 členov, jej predsedom je od roku 1987 Jozef Šoka.

Ťažiskovým zameraním organizácie bola najmä činnosť divadelná, tanečná a činnosť ženského a mužského spevokolu.

Začiatky divadelníctva v maďarskom jazyku v našej obci siahajú do roku 1927 a na túto bohatú tradíciu naviazala divadelná skupina Csemadok-u, ktorá každý rok naštuduje a uvedie jednu divadelnú hru. Táto skupina pod vedením Márie Kokešovej je doteraz najaktívnejšou zložkou organizácie.

V 70-tich rokoch mládežníci založili záujmový klub, v rámci ktorého vyvíjala činnosť tanečná skupina, ktorá úspešne vystupovala nielen doma ale aj v iných obciach. Okrem toho členovia klubu zabávali naše obecnstvo obľúbenými estrádnymi programami.

Ženský a mužský spevokol vznikol v roku 1972 a viackrát úspešne reprezentovali našu obec a organizáciu na rôznych folklórnych festivaloch nielen v našej vlasti ale aj v susednom Maďarsku. Momentálne existuje už iba ženský spevokol pod vedením p. Márie Šokovej. Spevokol vystupuje na kultúrnych podujatiach obce.

K obľúbenej a už tradičnej akcii organizácie patrí Borkóstoló /Ochutnávka vína/, ktorá sa od roku 1965 usporadúva každoročne.

Okrem činnosti na úseku kultúry sú členovia organizácie mimoriadne aktívni aj v oblasti zveľaďovania a skrášľovania obce. Veď pri rekonštrukcii starej školy na kultúrny dom 80-85% prác vykonali títo členovia. Samozrejme nechýbali ani pri

výstavbe kostola a telocvične a pred obecnými hodami organizovali brigádu na vyčistenie a skrášlenie okolia kostola. Výbor pre svojich členov každý rok organizuje návštevu divadla, výlet, lyžiarsky zájazd, táborák.

OBRAZOVÁ PRÍLOHA

Zoborská listina s názvom obce v 11. riadku

Mapa obce z roku 1840

Rafael Vörös a Jozef Benko na vojne

2. sv. vojna – Michal Sýkora neďaleko Levíc

Jedna z prvých fotografií našich školákov

Živelná pohroma v roku 1947

Jeden z prvých nácvikov spartakiády

Žatevné práce

Kostol Narodenia Panny Márie

Renesančná zvonica zo 17. stor.

Obecný úrad s nadstavbou 6-tich nájomných bytov

Nájomné byty 8+12 b. j. na ul. Vinohradská

Detské ihrisko

Interiér Domu smútku

Modernizovaná budova Základnej školy

Prezentácia miestnych organizácií vo varení gulášu

Obecné dni

Zahájenie obecných dní - hodov

Vyhodnotenie prezentácie vo varení gulášu

Výstava „Čriepky z histórie“ usporiadaná MO Matice slovenskej

Výstava „Z histórie tlače“ usporiadaná MO Matice slovenskej

Výstava prác detí z Materskej školy

Výstava prác žiakov zo Základnej školy

Výstava Poľovníckeho združenia Dubina

Účastníci Detských rybárskych pretekov „Kráľovská rybka 2013“

Divadelný súbor „Desať“ pri MKS

Divadelný súbor MO Csemadok-u

Detský dramatický krúžok pri Základnej škole

Spevácky súbor MO Matice slovenskej

Spevácky súbor MO Csemadok-u

Spevácky súbor „Kráľovanky“ pri MKS

Futbalové mužstvo TJ KFC TIBI

Pohľad na rozkvitnutú hlavnú ulicu

POUŽITÁ LITERATÚRA:

Kultúra slova, 2011, roč. 45, č. 1 str.37

<http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/2011/1/ks2011-1.pdf>

Krajčovič R.: O kontinuite starej slovenskej a praslovanskej lexiky, Slovenská reč, 1989, roč. 54, č. 1

Krajčovič R.: Z lexiky stredovekej slovenčiny s výkladom názvov obcí a miest, Kultúra slova, 2001, roč. 45, č. 1

Kronika obce Horná Kráľová

Kráľovské zvesti

MKS: Kostol Narodenia Panny Márie v Hornej Kráľovej, 2004

Takáč P.: História obce Horná Kráľová, 1994

Koprda J.: Ako bolo na počiatku, 2013

Masliková L.: Vývoj osídlenia dolného Ponitria do polovice 14. storočia, HISTORIA NOVA, 2010 č. 2

Keresteš P.: Najstaršie dejiny Mojmiroviec, 2008

Judák V., Hanko I.: Od Gorazda ku gorazdovcom, 1994

Galuška L.: Slované doteky předků, 2004

Ožďáni O.: Dva keltské hroby z Hornej Kráľovej, Archeologické rozhledy, 1992, roč. XLIV

<http://slachta.kosztolanyi.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=277>

<i>Príhovor</i>	3
MINULOSŤ	6
<i>Legendy našich predkov</i>	7
Legenda o kráľovi Kolomanovi	7
Legenda o kráľovi Štefanovi.....	7
<i>Archeologické nálezy</i>	8
Drobné nálezy.....	8
Dva keltské hroby	9
<i>Geografia chotára</i>	10
Geografické pomery	10
Hydrologické pomery.....	12
Klimatické pomery	13
<i>Zoborská listina</i>	13
Opis listiny.....	13
Okolnosti jej napísania.....	14
Zoborská listina - úryvok.....	15
Kde hľadať zaniknuté osady.....	16
<i>Vznik a význam slova Kráľ – Kráľová</i>	16
Čo hovoria legendy	16
Čo hovorí veda	17
Vývoj názvu obce	19
<i>História obce</i>	20
Farské matriky	20
Obecná kronika	21
Kráľová v historických listinách.....	21
Vojny s Turkami	23
Stavovské povstania	23
Obdobie Márie Terézie	24
Revolučné roky 1848 - 1849	25
Svetové vojny.....	25
<i>Samospráva - Obecný úrad</i>	25
Správa obce	25
Obecná pečať.....	26
Patríme do okresu Šaľa alebo Nitra?	27
Zlúčenie so Sládečkovcami	27

Časti intravilánu a extravilánu	28
<i>Obyvateľstvo</i>	28
<i>Rodáci</i>	32
Martin Čavo	32
Peter Nehez	32
Pavol Rábek	32
Ernest Pápay	33
Michal Fraňo	33
<i>Remeselná činnosť</i>	33
Tehelňa	34
<i>Stavby</i>	34
Voda	34
Mosty	35
Podzemné sítiky - Lochy	35
Budovy	36
<i>Pamiatky</i>	38
Zvonica	38
Križ pri zvonici	38
Socha Božského srdca	38
Socha Sv. Urbana	39
Socha Panny Márie	39
Kíšjožkov križ v poli	40
Križ v smere na Hájske	41
Križ na Laciházy	41
Prameň na Geríci	41
<i>Poľnohospodárstvo</i>	42
Spravovanie majetku	42
Združstevňovanie	44
Poľnohospodárske práce	45
<i>Stravovanie</i>	46
Typické jedlá	46
Spôsoby jedenia	48
<i>Náboženský život</i>	49
<i>Školstvo</i>	50
<i>Kultúra</i>	52

<i>Oblečenie</i>	54
<i>Zdravotníctvo</i>	55
<i>Ochrana pred ohňom</i>	56
<i>Šport</i>	57
SÚČASNOSŤ	59
<i>Výstavba obce</i>	60
Výstavba kostola	71
Skládka tuhého komunálneho odpadu	72
Telocvičňa	74
Kultúrny dom	74
Dom smútku	75
Rok 2002 ČOV a kanalizácia	76
Nadstavba obecného úradu	77
Detské ihrisko	78
Nájomné bytové domy 8+12 b.j.	78
Multifunkčné ihrisko 2010	79
Rekonštrukcia budovy ZŠ 2010	79
Územný plán obce	80
Modernizácia budovy MŠ	81
Nový informačný systém	81
<i>Samospráva</i>	60
<i>Kultúra</i>	62
Obecné noviny – Kráľovské zvesti	65
Obecná knižnica	66
Cirkevný život	66
Obecné symboly	61
Partnerské obce	62
<i>Miestne Spoločenské združenia</i>	81
Poľovnícke združenie Dubina	82
Miestna organizácia Zväzu zdravotne postihnutých občanov	82
Slovenský červený kríž	83
Dobrovoľný hasičský zbor	84
MO Matice slovenskej	84
TJ KFC TIBI Horná Kráľová	85
Slovenský skauting	86

MO Csemadok	87
<i>Šport</i>	67